

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ
KOMİSYONU

KADINLARIN İŞ VE AİLE YAŞAMLARININ
UYUMLAŞTIRILMASINDA KARŞILAŞILAN
SORUNLARIN TESPİTİ VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİNİN BELİRLENMESİ

ALT KOMİSYONU

TUTANAKLARI

19 Ocak 2022 Çarşamba

KONU

-BM Kadın Birimi (Un Women) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
Temsilcilerinin “Bakım ekonomisi ve bakım emeği” konuları hakkında sunumu

19 OCAK 2022 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.39

BAŞKAN: BELGİN UYGUR (Balıkesir)

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu’nun kıymetli temsilcileri, sayın basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır. (*)

Komisyonumuzun 27’nci Yasama Dönemi Beşinci Yasama Yılı’nın 7’nci Toplantısını açıyorum.

Değerli üyelerimiz, değerli katılımcılar; kadınların iş ve aile yaşamlarının uyumlaştırılması alanında uluslararası kuruluşları dinlemeye devam ediyoruz.

Bugünkü toplantımızda Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonunun değerli temsilcilerini dinleyeceğiz.

Davetimizi kabul edip geldikleri için kendilerine bir kez daha Komisyonumuz adına çok teşekkür ediyorum.

Komisyonumuzun kıymetli üyeleri, gündemimize geçiyoruz şimdi.

Komisyonumuzun çalışma alanıyla doğrudan ilgili olmaları nedeniyle öncelikle Birleşmiş Milletler Kadın Birimi temsilcilerini dinleyeceğiz.

Proje Koordinatörü Sayın Duygu Arıç, program analisti Sayın Gülbanu Dertli; Komisyonumuza hoş geldiniz.

Buyurun lütfen, sunuma geçebiliriz.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ DUYGU ARIÇ – Çok teşekkürler.

Değerli Başkanlarım, değerli vekillerim; merhabalar. Tanıttığımız gibi, Birleşmiş Milletler Kadın Biriminde Kadın Liderler Programı’nda proje koordinatörü olarak çalışıyorum, ismim Duygu Arıç.

Öncelikle, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi olarak Komisyonunuzun kadınların aile ve iş yaşamının uyumlaştırılması konusunda yaptığı, yapmakta olduğu ve yapacağı çalışmalar bizim için de çok kıymetli. O nedenle bugün bizi burada ağırladığınız için teşekkür etmek istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Biz çok teşekkür ederiz.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ DUYGU ARIÇ – Kadının iş ve aile yaşamının uyumlaştırılması bağlamında biz de Birleşmiş Milletler Kadın Birimi olarak bugün, bu konunun aslında tam da merkezinde yer alan bakım ekonomisi ve bakım emeği konularında sizlere bir sunum yapmak istiyoruz. Bakım ekonomisinin ve bakım emeğinin kapsayıcılığı ve çok yönlülüğü üzerine hem uluslararası hem de ulusal konularda çalışmalarımız açısından bilgi vermek istiyoruz. Ben hem Komisyonumuzun çokça vaktini almadan -sevgili uzmanımız diyeceğim- teknik uzmanımız Gülbanu’ya sözü devretmek istiyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Biz de teşekkür ederiz.

(*) Coronavirus salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROGRAM ANALİSTİ GÜLBANU DERTLİ – Teşekkür ederim.

Sayın Komisyon üyeleri, davetiniz için tekrar teşekkürler. Ben de hem davetiniz için hem de bizi bugün burada ağırladığınız için öncelikle teşekkür ediyorum.

Sayın Komisyon üyesi milletvekilleri, Duygu'nun da bahsettiği gibi, bugün burada bakım emeği ve bakım ekonomisi üzerine sizlere bir sunum hazırladık ve ben onu aktarmaya çalışacağım.

Öncelikle, sizi, dünyanın dört bir yanında çoğunlukla kadınlar ve kız çocukları tarafından ücretsiz veya çok az bir ücret karşılığı gerçekleştirilen bakım emeği konusunda kıymetli çalışmalarınız nedeniyle kutlamak istiyoruz. Sizlere de ülke ofisimizin hem konu hakkındaki görüşlerini, yaklaşımını, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Türkiye Ofisi nasıl yaklaşıyor bu konuya hem de bu konuda yaptığımız çalışmaları sunmak üzere burada bulunmaktayız.

Bildiğiniz gibi, bakım emeği en dar anlamıyla aslında çocuk, hasta, yaşlı, fiziksel veya zihinsel olarak engellenmiş bireylerin bakımı, yemek, temizlik, alışveriş, kıyafetleri yıkama, onarma gibi ev işleri ile su ve odun taşıma gibi yine hanelerin sürekliliğini sağlayan işleri anlıyoruz. Bakım emeği her ne kadar yüzyıllardır kadınlar ve kız çocukları tarafından ücretsiz sağlandığı için görünmez ve değersiz kılınsa da toplumların ve toplulukların refahını, esenliğini ve devamlılığını, ayrıca ücretli ekonominin işleyişini de sağladığı için büyük önem arz etmektedir. Çoğu zaman ücretsiz olsa da bakım işi duygusal ve fiziksel anlamda da emek yoğun bir üretim faaliyetidir. Bu nedenle de bir süredir literatürde “bakım ekonomisi” kavramı da kullanılmaktadır bildiğiniz gibi. Nitekim Covid-19 salgını döneminde çokça “ekonominin durduğu” argümanları dillendirilse de aslında yaşam için önemli bir ağırlığı hepimizce idrak edilen bakım ekonomisi için durmak gibi bir seçeneğin olmadığı da görülmüştür. Covid-19 salgını aynı zamanda bakım hizmetleri ve düzenlemelerinin kırılganlığını da bize gösterdi. İhtiyaç sahibi bireyler bakım hizmetlerine erişemediler. Bu erişim kısıtının yoksul haneler için çok daha fazla olduğunu gördük, bakım yükünün kadınlar ve kız çocukları tarafından üstlenildiğine şahit olduk. Salgın aynı zamanda mevcut ekonomik ve sosyal modelin eşitsizlikleri artırdığını, özellikle kadın ve erkekler arasındaki gelir, toplumsal konum, sosyal güvence ve haklara erişim gibi konularda da uçurumu kapatmada etkisiz olduğunu bize gösterdi.

Birleşmiş Milletlerin 2020 yılında toplamış olduğu verilere göre küresel ölçekte kadınlar günde 4,7 saatlerini ücretsiz bakım ve ev işleri için harcamaktadırlar, bu rakam erkeklerde günde 1,7 saat. TÜİK'in 2015 yılında yapmış olduğu ve zaman kullanım araştırması sonuçlarına göre ise Türkiye'de sadece çalışan kadınların ev içi bakım işleri için harcadıkları zaman erkeklere göre 5 kat daha fazla.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın Covid-19 salgını döneminde desteklediği bir araştırmada da örneğin salgın öncesi günde 2,92 saatini bakım işlerine ayıran kadınlarda bu zamanın 4,52 saate ulaştığı tespit edildi. Sadece pandemi dönemindeki artış neredeyse 1,5 katı. Kadınların ücretsiz olarak sağladıkları bakım hizmetinin sadece sağlık sektörüne katkısı hesaplandığında küresel gayri safi yurt içi hasıla bazında bu oran yüzde 2,35. Bu katkının maddi karşılığı 1,5 trilyon dolar, kadınların tüm bakım emeği düşünüldüğünde rakam 11 trilyon dolara çıkmakta; bazı hesaplamalara göre kimi ülkeler için gayrisafi yurt içi hasılda yüzde 20'ye, bazılarında yüzde 60'a kadar tekabül eden bir rakam. Az önce verdiğim 11 trilyon doların küresel teknoloji endüstrisinin yarattığı değerin 3 katı olduğunu da burada söylemek isterim.

Sayın vekiller, kadınlar yarattıkları ancak karşılığını alamadığı bu değer sonucunda istihdama katılamadıkları için yoksulluğa mahkûm olmakta, temel haklara erişimden ve sosyal güvenceden mahrum kalmaktadırlar. Küresel ölçekte, çalışma çağındaki kadınların yüzde 42'si, üstlendikleri ücretsiz bakım sorumlulukları yüzünden ücretli emek/iş gücüne dâhil değil. Bu rakam erkeklerde sadece yüzde 6. TÜİK'in 2019 verilerine göre ise Türkiye'de hanesinde 3 yaştan altında çocuğu olan ve

25-49 yaş grubu aralığında bulunan kadınların istihdam oranı yüzde 26,7. Dolayısıyla bizde bunun çok daha yüksek olduğunu görmekteyiz. Öte yandan, istihdamda olan kadınların da bakım yükümlülükleri nedeniyle mesleki deneyim ve kıdem konularında geride kaldıklarını ve ücret eşitsizlikleri yaşadıklarını görmekteyiz. Yine birçok kadın, bakım yükümlülükleri nedeniyle yarı zamanlı ve güvencesiz işlerde çalışmaya yönelmekte, düşük ücretlerle çalışmaktadırlar.

Bakım ekonomisinde cinsiyet eşitsizliklerini gösteren bir diğer konu da ücretli bakım hizmetinde kadın istihdamının yüksekliğidir. Yine, Birleşmiş Milletler 2020 rakamlarına göre, küresel ölçekte, istihdam edilen sadece sağlık çalışanlarının yüzde 70'i kadındır. Öte yandan, kamusal bakım hizmetlerinin görece sınırlı olduğu Türkiye'de ücretli bakım hizmeti veren kadınların büyük oranının kayıt dışı çalıştığını da bilmekteyiz. Çocuk, yaşlı, hasta ve engelli bakımı ile günlük veya haftalık ev işlerinde çalışan kadınlar sosyal güvenlik hakları ve iş güvencesi olmadan bu işleri yürütmektedirler.

Uluslararası Çalışma Örgütü 2030 yılında dünyada bakıma muhtaç yaşlı ve çocuk sayısına 2 milyon kişi ekleneceğini öngörmektedir. Bakıma muhtaç insan nüfusundaki bu artış kamu hizmetlerinde ve sosyal güvenlik sistemlerinde tedbir alınmadığı takdirde bu alanda bir kriz yaşanacağını bize göstermekte. Artan ihtiyacın kadınlar ve kız çocukları tarafından ücretsiz veya güvencesiz istihdamla karşılanmaya devam edilmesi durumunda ise nüfusun yarısını oluşturan kadınların ve ailelerinin daha fazla oranda -yoksulluğa ve güvencesiz yaşam koşullarına- bakıma muhtaç olacağı ve krizler karşısında da yıkımlara maruz kalacağı açıktır. Bakım krizinin yoksulluğu ve yoksunluğu artıracığını saptayan birçok feminist iktisatçı bakım ekonomisine yapılacak kamu yatırımlarının ve politikaların kadın-erkek eşitliğini sağlamak, daha önemlisi, yoksulluğu ortadan kaldırmak ve hem kapsayıcı hem sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı sağlamak konusunda önemli etkilerine işaret etmekte.

Bakım ekonomisi çevre ve iklim dostu olduğu için temiz de bir ekonomidir. Aynı zamanda, kurumsal, nitelikli ve erişilebilir bakım hizmetleri, çocuklar, hasta, yaşlı ve engelli bireylerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine, toplumsal hayatta var olup fayda sağlamalarına da imkân vereceği için toplumsal gelişim ve kalkınma için de kritik öneme sahiptir. Bu yatırımlar ve politika tedbirleri, Türkiye Cumhuriyeti On Birinci Ulusal Eylem Planı ve Kadının Güçlendirilmesi Stratejik Planı gibi ulusal hedeflerle de uyumlu ve onları da destekleyici niteliktedir.

Birleşmiş Milletler 2001 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Nesiller Boyu Eşitlik Forumu, Covid-19 salgını etkileri çerçevesinde kadınların ve kız çocuklarının tam ve özgürce gelişiminin önündeki engelleri acilen ortadan kaldırmak için taahhütlerini güncellemiştir. Bu bağlamda oluşturulan Ekonomik Adalet ve Haklara İlişkin Nesiller Boyu Eşitlik Eylem Koalisyonu 2026 yılına kadar, bakım ekonomisi, insan onuruna yakışır iş, verimli kaynaklar, kapsayıcı ekonomiler ve teşvik paketleri gibi birbirine bağlı 4 alanda dönüştürücü müdahaleleri öngörmektedir. Eylem Koalisyonu bu eylemleri Pekin Eylem Platformu, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW), Kadının Statüsü Komisyonu ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na da sıkı sıkıya bağlamaktadır. Nitekim, 2030 yılına kadar küresel seviyede toplumsal gelişime yönelik küresel eylem hedeflerini ortaya koyan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları da bakım emeğinin önemini vurgulamaktadır. Örneğin (5.4) no.lu hedefimiz, ülkelere, kamusal bakım hizmetlerinin artırılmasının ve hane içinde bakım işlerinin paylaşımının teşvikini tavsiye etmektedir.

Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin 2022-2025 yılları için geliştirdiği stratejik planı da kadınların ve kız çocuklarının güvenli hayat sürmeleri ve güçlendirilmeleri hedefine yönelik olarak bakım ekonomisinin önemine işaret etmekte. Stratejik planımız bakım ekonomisinin daha eşit, adil bir dünya için dönüştürülmesine yönelik olarak ücretsiz bakım emeği ve ev işlerine ilişkin 5 tane hedef belirledi. Bu hedefler; ücretsiz bakım emeğinin bir emek biçimi olarak görünür kılınması ve değerinin tanınması, ücretsiz bakım emeğinin azaltılması, ücretsiz bakım emeğinin hane içinde paylaşılması ve

yine hane dışında da sektörler arasında da yeniden dağıtılması -örneğin, özel sektör, belediyeler ve diğer komiteler gibi- bakım alanında çalışanların haklarının teslim edilmesi ve yine temsiliyetlerinin sağlanması gereğini vurgulamaktadır.

Birleşmiş Milletler Kadın Birimi küresel ölçekte ve ülke ofisleri aracılığıyla kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılacak tüm girişimleri ve ortakları destekleme kararını da stratejik planımızda belirtmiştir. Bakım ekonomisinin dönüştürülmesi hedefi kapsamında BM Kadın Birimi çeşitli çalışmalara da başlamıştır; örneğin, 2021 yılında Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Meksika Ofisi, Nesiller Boyu Eşitlik Forumu çerçevesinde Meksika Ulusal Kadın Enstitüsüyle “bakım için küresel ittifak” olarak adlandırdığımız bir girişimi başlattı. Bu ittifak, bakım ekonomisine yönelik olarak ülkeleri küresel çapta eyleme geçmeye çağırarak. Bu ittifaka katılan ülkeler ittifakın öne çıkardığı 4 ilkeyi benimsedikleri yönünde bir taahhütte bulunmaktadır.

Biz, değerli Komisyonumuzun, Türkiye’nin de bu ittifaka katılımı konusunda desteklerini rica etmekteyiz. Bölgemizde henüz üye olmuş olan ülke olmadığı için Türkiye’nin bu ittifaka katılımı son derece prestijli olacaktır ve de lider rolü oynamamıza da hizmet edecektir.

Kısaca, ilkelerden size bahsetmek isteriz. Bu ilkeler, devletlerin, herkes için eşit, erişilebilir ve nitelikli kamu bakım hizmetlerinin sunumundan sorumlu olduğu ve bunun garantörlüğünü yapması gerektiği yönünde. Devletler bu hizmetleri garanti altına almalı; çocuklar, yaşlılar, engelliler ve hastalar için nitelikli, karşılanabilir ve erişilebilir bakım hizmetlerinin sağlanması için yeterli kamu finansmanını ayırmalıdır. Yine diğer hizmet sağlayıcılarının standartlara uymasını ve bakım hizmetlerinde özel sektörün ve toplulukların ortak sorumluluk almasını da sağlamalıdır.

Bakım hizmetini bir kamu yararı olarak ele almamız gerekmektedir. Bakım, ailelerin ve toplulukların kendini idame ettirmesinde, ekonomik refahın sağlanmasında ve toplumsal uyumu gerçekleştirmede kritik önemdedir. Bakım emeği ve ekonomisi ortak bir sorumluluk olarak kabul edilmeli ve entegre ve dayanıklı bakım sistemleri oluşturulmalıdır.

Üçüncü ilkemiz, bakım verme ve bakım almanın evrensel bir hak olduğunu göstermekte. Nitelikli, karşılanabilir ve erişilebilir bakım hizmeti her yurttaş için bir temel haktır ve bakımın ilgili aktörlerce sağlanması ülkelerin ekonomik büyümesine ve kadınların ve kız çocuklarının haklarına riayet ederek, onların da ekonomik olarak güçlenmesine yapılan bir yatırımdır. Bu nedenle, bakım veren ve bakım alan kişilerin hakları resmî olarak tanınmalı ve bakım sistemleri bunun gerçekleşmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

Bakım hizmetlerinin mevcudiyeti, erişilebilirliği, karşılanabilirliği ve kalitesinin izlenmesi ve değerlendirilmesi ise dördüncü ilkemiz. Böylece, hizmet kalitelerinin ölçümü düzenli olarak yapılabilir ve ilerlemenin sağlanması için tedbirler alınabilir.

Sayın vekiller, ücretsiz bakım emeğinin neden olduğu eşitsizlikler, yoksulluk ve sosyal güvence yoksunluğunu tespit eden birçok ülke bu konuda aslında uzun zamandır tedbirler geliştirmekte. Örneğin, Latin Amerika’da Kolombiya, Ekvator ve Venezuela ücretsiz bakım emeğinin ekonomik değerinin ölçümünü anayasal ve yasal tedbirlerle zorunlu kılmıştır. Bu vesileyle, TÜİK tarafından yapılan Zaman Kullanım Araştırması’nın önemini de bir kez daha vurgulamak isteriz. Yakın zamanda böyle bir araştırmanın yapılmasıyla en azından ölçüme dair elimizde verilerimiz olabilir.

Diğer yandan, Brezilya, Endonezya, Ruanda ve Güney Afrika’da erkeklerin bakım işlerine katılımlarını teşvik etme amaçlı hükümet destekli programlar yürütülmektedir. Yine güzel bir örnek Uruguay’dan; 2015 yılında Meclisteki tüm partilerin onayıyla bir bakım yasası çıkarmış Uruguay devleti, Ulusal Bakım Kurumu oluşturmuş, 2016-2020 yıllarını kapsayan bir Ulusal Bakım Planı ve devlet, aileler, topluluklar ve özel sektör arasında paylaşımı öngören Ulusal Bütünleştirilmiş Bakım Sistemi’ni geliştirmiştir. Bu sistem her yurttaş, özellikle bakım ihtiyacı olan kişilere ücretsiz bakım hizmetini

garanti etmektedir. Yine, bakım hizmetlerinin kurumsallaşması ve niteliğinin artırılması için de eğitim programları uygulamaktadır. Yine, BBS çerçevesinde sunulan hizmetler, Uruguay'ın Birleştirilmiş Hizmet Sistemi çerçevesinde sunulan hizmetler, eğitimler geliştirilen yasal düzenlemelerin, uygulanan programların ve sunulan hizmetlerin etkisini de izlemeye çalışmaktadır. Bakım sistemleri konusunda farklı modeller geliştiren Avrupa ülkelerinde de iyi uygulamalar öne çıkmakta, örneğin İngiltere ve Kanada'da kooperatifler bakım hizmeti sağlamak konusunda önemli aktörler olarak öne çıkarken Finlandiya örneğinde olduğu gibi belediyeler ve yerel yönetimler de bakım hizmetlerinin sağlanmasında sorumluluk ve yetki sahibi kılınmaktadır.

Sayın Komisyon üyelerimiz, BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi olarak Komisyonunuzla ortak yürütülen çalışmalarımız kapsamında 2020 yılına kadar 38 yasanın kadın-erkek eşitliğine uygunluk analizini gerçekleştirdik. Bu çerçevede, Anayasa, aile, kadın ve çocuklarla ilgili kanunlar ve çalışma hayatıyla ilgili kanunlar da dâhil olmak üzere yapılan tüm incelemelerde Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ve Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi; bunların her ikisinde de kadınların orantısız bakım yükleri, doğum ve çocuk bakımı nedeniyle kesintiye uğrayabilen çalışma hayatı nedenleriyle maruz kaldıkları eşitsizliklere dikkat çekilmiştir.

Ayrıca, kadın istihdamının artırılması, bu amaçla iş-yaşam dengesinin kurulması ve 5 yaşa kadar çocuklara yönelik kamusal bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, istihdamda toplumsal cinsiyete dayalı ücret eşitsizliklerinin üzerine gidilmesi, cinsiyete dayalı mesleki ayrışmanın ve tarım sektöründe aile işletmelerinde ücretsiz kadın, aile işçiliğinin yoğunlaşmasının ve sosyal güvencesiz çalışmanın yine önüne geçilmesi önerilmiştir.

Yine, incelenmiş olan Belediyeler Kanunu'nda da Avrupa Yerel Eşitlik Şartı'na uygun olarak sosyal bakım ve hizmetler, çocuk bakımı, bakmakla yükümlü olunan kişiler için bakım hizmetlerinin öncelikli politika alanları olarak belirlenmesi konusu da gündeme getirilmiştir. Bu bağlamda babalık izinlerinin kullanımının teşviki de iyi bir uygulama örneği olarak gösterilmiştir.

Biz neler yapmaktayız? Yine, Birleşmiş Milletler Kadın Birimi Türkiye Ofisi olarak geçtiğimiz yıl Ankara Büyükşehir Belediyesi, İsveç Büyükelçiliği ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) iş birliğiyle "MOR Haritam" isimli bir uygulamayı hayata geçirdik. MOR Haritam, kentte kadınlara verilecek hizmetlerin bölgesel analizlerini sağlayan çevrim içi bir sosyal risk haritası; hem yaş, eğitim durumu, medeni durum gibi kente ilişkin demografik bilgilere burada erişmek mümkünken ayrıca haritada kadın merkezleri, sosyal yardımlar, gündüz bakımevleri, afet toplanma yerleri gibi hizmetlerin de konumları bulunabiliyor ve bu veriler ışığında yeni hizmet noktaları da belirlemek mümkün olabiliyor. Haritada toplum katılımını desteklemek amacıyla kullanılan bir geri bildirim sekmesi de var. Böylece vatandaşlar bu sekme üzerinden yaşadıkları bölgede güvenli hissetmedikleri yerleri veya sorunları da belediyelere bildirebiliyorlar. MOR Haritam'la böylece kadınlar için bu hizmetlere erişimi kolaylaştırmayı hedefledik.

Yine, geçtiğimiz aylarda BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi olarak Covid-19 Sonrası Dönemde Bakım Emeği ve Bakım Ekonomisi Politika Diyalog Serisi düzenlemeye başladık. Bu on oturum olarak devam edecektir ve bu serilerin her oturumu iki ayda bir yapılmaya devam edecektir. 23 Kasım 2021'de ilkini düzenledik oturumumuzda ve kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, akademi özel sektör ve yönetim temsilcileriyle bakım ekonomisinin tüm boyutlarını tartışarak politika önerileri geliştirmek hedefine katkıda bulunmayı hedefliyoruz. Siz Değerli Komisyon üyelerinin de bu oturumlara desteği ve katkısını almaktan da büyük mutluluk duyarız.

Sayın vekiller, sözlerimize son verirken BM Kadın Birimi olarak bir kez daha belirtmek isteriz ki ücretsiz bakım emeğinin görünür kılınması, değerinin tanınması, eşitsiz bakım yükünün azaltılması, hane içinde ve dışında yeniden paylaşılması ve bakım alanında çalışanların haklarının

ve temsiliyetinin sağlanması, hem kadın erkek eşitliğinin sağlanması hem de toplumsal ve ekonomik kalkınma için elzemdir. Bu hedefe yönelik olarak zaman kullanım anketleri, bakım ekonomisinde kadınların karşılıksız, düşük ücretli ve güvencesiz emeğinin boyutunu gösteren veri çalışmalarının yapılması, bakım ekonomisine kamu yatırımı yapılarak istihdam ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması, yurttaşların erişilebilir, nitelikli ve karşılanabilir kurumsal bakım hizmetlerine erişimlerinin sağlanarak yaşam kalitelerinin ve refahlarının sağlanması, bakım hizmetleri ve bakım ekonomisine yapılacak yatırımlarla hem kadınların istihdama katılımlarının hem de ekonomik olarak güçlenmelerinin sağlanması, özel sektörün yanı sıra belediyelerle, sivil toplum örgütleriyle iş birliği içinde yerelde ve kırsal bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması, iş gücü piyasasında iş ve aile yaşamı dengesini sağlamak amacıyla kadınlar ve erkekler için eşit koşullar ve teşvikler içerecek şekilde düzenlemelerin yapılması ve ücretli ve ücretsiz ebeveynlik ve babalık izinlerinin uygulanmasının ve kullanımlarının teşviki ve uygulanacak programlar ve farkındalık artırıcı etkinliklerle erkeklerin bakım ve ev işlerine katılımlarının artırılmasının büyük önem arz ettiğini sizlere tekrar aktarmak isteriz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu üyeleri olan siz değerli vekillerin kıymetli çalışmalarını tekrar kutluyoruz, bu fırsatı bize verdiğiniz için teşekkürlerimizi iletiyoruz ve politika tedbirlerinin alınması için çalışmalarınızın ve emeklerinizin katkısının büyük olacağına inanarak teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Teşekkürler.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Biz çok teşekkür ediyoruz.

Sunumla ilgili söz almak isteyen ya da sorusu olan kıymetli vekillerimize söz verebilirim.

Buyurun Sayın Vekilim.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Tekrar hoş geldiniz diyorum.

Alt komisyonumuzun çalışma alanı kadınların iş ve aile yaşamlarının uyumlaştırılması konusu ancak ülkemiz özelinde bu sorunun temelinde, uygulanan istihdam politikaları ve o politikalar içinde kadının nasıl yer aldığı yatıyor. Yani her şeyden önce kadınlar özelinde istihdam politikaları, ücret politikaları, iş güvencesi ve kâğıt üzerinde var olan hakların ne düzeyde kullanılabildiğini sorgulamak zorundayız. Önce bunu yapmalıyız ki kadınların iş ve aile yaşamlarının uyumlaştırılması konusunu tartışabilelim. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programında da Uluslararası Çalışma Örgütünün bu konudaki değerlendirmelerini önemsiyorum. Örneğin, toplantı öncesi, ILO’nun “Salgın Sürecinin İş Gücü Piyasasına Etkileri” konulu bir araştırma notunu inceleme fırsatı buldum ve o araştırmada iş gücü piyasasında en kırılgan grubun güvencesiz sözleşmeleri olan gençlerin ve özellikle de genç kadınlar olduğu saptaması yapılıyor. Söz konusu dönemde yaşanan çalışma saati kaybında yine kadınlar ön plana çıkıyor. Yani özetle, istihdam alanında yaşanan her krizde, yaşanan her olumsuzlukta faturanın büyüğünü kadınlar ödüyor ve şunu da biliyoruz ki: Emeği ve hakları en yoğun şekilde sömürülen ve toplumsal statüsü her dönemde ve her koşulda farklı şekilde saldırıya maruz kalan toplum kesimi ne yazık ki kadınlar. Bir pandemi dönemi var, kadınları çok daha olumsuz etkilediğini görüyoruz. Özellikle pandemi döneminde ele alınabilecek önlemlerden bahsedebilir misiniz?

Yine, ayrıca, eşit işe eşit ücret mevzuu var. Cinsiyete dayalı ücret farkında kadınlar yine olumsuz etkilenen tarafta. Bu bağlamda, yasamanın, bizlerin yapabileceği düzenlemeler size göre nelerdir, bunlardan bahsedebilir misiniz? Dolayısıyla, kadınların iş ve aile yaşamını uyumlaştırma sürecini doğru temelde tahlil edemezsek bunun sonu da yeni hak kayıplarına, mağduriyetlere yol açabilir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı temsilcilerinin de Uluslararası Çalışma Örgütü temsilcilerinin de bu konudaki düşüncelerini almak istiyorum.

Bir sorum daha var. Bir de her sene Hükümet tarafından toplumun nabzının yoklandığı nafaka meselesi var. Nafakanın tahdidi süreye bağlanması, eski eşler tarafından değil de kamu kaynaklarından karşılanması, hatta ve hatta kaldırılması tartışılıyor. Bu tartışmalar bir kenarda dururken bir yandan da hâlihazırda hükmedilmiş nafakaların ödenmemesi durumu var. Kadın Dayanışma Vakfı araştırmalarına göre 2019’da nafaka ödememe oranı yüzde 50, geçtiğimiz sene yüzde 66’ya yükselmiş durumda. Bu politikaları cinsiyet üzerinden tartışırken çocuğun durumu göz ardı ediliyor gibi geliyor bana. Hâlihazırda nafaka düzenleme uygulamalarıyla önerilen ve tartışılan nafaka düzenlerine ilişkin UN Women’da bir çalışması var mıdır?

Teşekkür ediyorum.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROGRAM ANALİSTİ GÜLBANU DERTLİ – Cevap vereyim mi Sayın Başkanım?

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Buyurun.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROGRAM ANALİSTİ GÜLBANU DERTLİ – Çok teşekkürler Sayın Vekilim.

Aslında bizim bu sunumu bakım emeği ve ekonomisi olarak yapmamızın nedeni, tam da bahsettiğiniz gibi, istihdama girişte kadın ve de istihdam içerisindeki kadın ve erkekler arasındaki eşitsizliklerin sebeplerinden birisi olarak ücretsiz bakım emeğiydi ve bu bakım emeğinin kadınlar açısından yarattığı eşitsiz koşullardı. Bahsettiğiniz gibi tam da pandemi döneminde ve bakım emeğinin önemi fark edildiği için hem Birleşmiş Milletler Kalkınma Birimi, ILO gibi yani Uluslararası Çalışma Örgütü gibi ve de ayrıca BM Kadın Birimi gibi, bizim gibi kurumlar bu konudaki ölçümlerin ve veri toplanılmasının gereğini fark ederek çalışmalar başlattılar. Nitekim, pandemi döneminde toplanan -bu az önce de saymış olduğum ve alıntılıdığım- bazı verilere takiben pandemi sonrasında, pandeminin ikinci aşamasında ve şu andaki bakım emeği durumları için de yine veri toplama faaliyetleri devam etmekte. Bu konuda bizim aslında buradaki sunuşta da vurguladığımız gibi kamu hizmetleri, kamunun bu alanda yatırımının artırılması ve bakım hizmetlerinin mümkünse kamu tarafından, devlet tarafından, değilse de diğer sektörler tarafından erişilebilir nitelikli olarak sunulması konusunda tavsiyelerimiz var. Bu anlamda da böyle olduğu takdirde de hem hasta hem engelli ya da yaşlı ve de çocuk bakımlarının çok daha nitelikli olacağına, böylece yurttaşlarımızın refahının da yükseleceğine inanıyoruz. Diğer taraftan, kadınların istihdama katılım oranının artacağına, az önce bahsettiğimiz gibi yine ücretli istihdama katılan kadınların kıdem kaybı yaşamadıkları veyahut farklı ayrımcılıklara bu nedenle maruz kalmayacakları için eşit ücret fırsatına da sahip olabileceklerine inanıyoruz. Yine, bahsettiğimiz gibi yasal düzenlemelerde yapılan iyileştirmeler ve erkeklerin yine bakım emeğine katılımının artırılmasıyla da daha eşit koşulların yaratılacağına inanıyoruz.

Teşekkür ediyorum, umarım yeterli bilgi sağlamışım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Başka katkıda bulunmak isteyen Komisyon üyemiz, milletvekilimiz varsa söz verebilirim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben söz alabilirim eğer başka kimse yoksa.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Buyurun.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Teşekkürler, hoş geldiniz. Sunumlar için çok teşekkürler.

Şimdi, Türkiye’de kadın olmak çok zor maalesef, biliyoruz. Daha önceki komisyonlarda da söyledik. Dünya Ekonomik Forumunun hazırladığı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’na göre 2006’dan bu yana seçilen her alanda gerilemiş durumda ülkemiz. 156 ülke arasında cinsiyet eşitsizliğinde ne yazık ki 133’üncüyüz ama ekonomik katılım ve fırsat eşitliği konusunda 156 ülke arasında 140’nci sıradayız; bu

çok üzücü gerçekten. Biz bunu belli başlı yanlış politikaların bir sonucu olarak görüyoruz. Uluslararası perspektiften baktığımızda Türkiye'nin cinsiyet eşitsizliği konusunda geldiği bu üzücü durumun sebeplerini siz nasıl açıklıyorsunuz?

Kadının iş ve aile yaşamına uyumlaştırılması konusunda önümüzdeki en önemli konu tabii ki istihdam. TÜİK, kadın istihdam oranını yüzde 35 civarında açıklıyor. Yıllar içerisinde istihdam sayı olarak artış gösteriyor ama bir araştırmada işsiz kadın sayısının da iş bulan kadınlarla paralel olarak arttığı, özellikle mevsim etkilerinden arındırıldığında kadın işsizlik oranı yüzde 14 artarken erkek işsizlik oranının yüzde 9 oranında azaldığı belirtiliyor. Bu da cinsiyetler arası istihdam makasının istenildiği seviyeye gelmek yerine gitgide ne yazık ki açıldığını gösteriyor bize. Buna eklenen bir de pandemi süreci var, hepimiz yaşıyoruz. Bu süreçte kadınların ev işleri ve çocuk bakımı gibi görevleri ekseriyetle üstlendiklerini, bu sebeple de çalışma hayatlarının oldukça olumsuz etkilendiğini biliyoruz. Sizin bunun özelinde yaptığınız bir araştırma var mı? Türkiye'de Covid-19 Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi Raporu'nuz var. Burada siz de pandemi sonrası işini kaybeden kadın oranının erkeklere kıyasla daha çok yükseldiğini söylüyorsunuz, bunu belki biraz daha açıklayabilirsiniz. Bu cinsiyetler arası istihdam makasını daraltmak için özellikle pandemi döneminde alınabilecek önlemlerden biraz daha bahseder misiniz? İstihdam konusunda çok önemli bir mesele de eşit işe eşit ücret meselesi, sayın vekilimiz de bahsetti. Bu konunun, Birleşmiş Milletlerin de öncelikli konularından biri olduğunu, hatta yakın zamanda Uluslararası Eşit Ücret Koalisyonunun kurulduğunu biliyoruz. Türkiye de bu konudaki politikalara en azından kâğıt üzerinde destek veriyor, ancak yine de uygulamada cinsiyete dayalı ortalama ücret farkı en az yüzde 5 olarak hesaplanmış ILO'nun TÜİK raporunda. Bu yüzde 5'lik oran, özel sektöre gelindiğinde yüzde 15'e kadar çıkıyor. Burada tabii veri meselesi çok önemli, ILO ile TÜİK iş birliğinde yapılan çalışmalar var ama bu çalışmaların 2018 sonrası verilerini de kamuoyuyla paylaşmak gerekir diye düşünüyorum. Yine, verilerin, veri toplama yöntemlerinin resmî sitelerde merkezî ve güvenilir bir şekilde paylaşılması gerekiyor.

Cinsiyetlere dayalı ücret farkının büyük kısmı ne eğitimle ne de çalışma süresiyle açıklanamıyor. Aslında buna ilişkin bizim çok güzel bir Yargıtay kararımız var, Ekim 2021'de verilmiş. Bursa'da bir dokuma işçisi kadının, aynı işi yaptığı fabrikada erkek işçiden daha az maaş aldığını, bu sebeple de Yargıtayın eşit işe eşit ücret olmadığı için bunu ihlal olarak bulduğuna dair bir kararımız var. Ancak yargı kararlarının zaman zaman yürütmeyi bile bağlayamadığı, keyfi uygulamaların yapıldığı bir dönemdeyiz.

Bakanlığın, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)'te bu konu geçiyor aslında. Bu noktada arkadaşlarıma onu sormak isterim, eşit işe eşit ücret konusunda somut ilerlemeler nelerdir? Mesela Koç Holdingle iş birliği içinde Birleşmiş Milletler Kadın Birimi olarak sizin yürüttüğünüz HeForShe Projesi var. Örnek gösterilen sonuçlar alınmış, belki biraz bahsedersiniz. Yine, özel sektörle benzer iş birliklerinin kurulması için bizler yasama olarak neler yapabiliriz?

Çok önemsedığımız bir başka konu, "ücretli izin" denilen doğum izni meselesi. Türkiye'de gebe kadınlar doğum öncesi sekiz, doğum sonrası sekiz hafta olmak üzere ancak izin alabiliyorlar. Bu süre zarfında brüt maaşlarının üçte 2'si SGK tarafından ödeniyor. Bu süreyi aşmak isteyen kadınlar ücretsiz izin alabiliyorlar. Ancak toplam on altı haftalık bu süre, çalışan kadınların pek çoğuna yetmiyor. Bu sürenin tabii ki artırılması gerekir, ancak burada başka bir sorun, işverenlerin evli, çocuk sahibi olma düşüncesindeki kadınları işe almak istemiyor oluşları. Hatta o kadar ki iş görüşmelerinde, her ne kadar kanunsuz da olsa "Çocuk sahibi olmayı düşünüyor musunuz?" sorusuna muhatap kalıyor kadınlar. Almanya'da ve başka birkaç ülkede mesela doğum izninin paylaşılması diye bir mevzu var. Ebeveynler ücretli doğum iznini paylaşmaya karar verdiklerinde kullanabilecekleri izin süresi artıyor mesela. Bu

sayede hem babanın çocuk bakımına katılımı artırılıyor hem de çocuk bakımı konusunda işverenin öngörüye dayalı cinsiyet ayrımcılığı yapmasının önüne geçiliyor. Bu uygulamanın Türkiye’de de yer alması konusunda sizlerin fikirleri nelerdir, diğer uluslararası perspektifteki örneklerle beraber?

Kadının iş ve aile yaşamında uyumlaştırılmasıyla ilgili çocuk ve yaşlı bakım hizmeti meselesini biraz daha fazla konuşmamız lazım. Bu gibi sorumluluklar ne yazık ki ülkemizde geleneksel yapıdan dolayı kadının sorumluluğu olarak görülüyor ve evde ücretsiz biçimde yapılıyor. Hâlbuki kadınların ücretli bir işte çalışması ve bu hizmetleri dışarıdan, cüzi bir ücret karşılığında alabilmesi gerekiyor. Böylelikle hem istihdamı hem de kadının istihdamdaki gücünü artırabiliriz. Birçok çalışan anne hâlâ çocuğunu güvenle bırakabileceği, uygun ücretli gündüz bakımevi bulamıyor. Kaliteli ve erişilebilir kurumsal bakımevi hizmetleri ülkemizde ne yazık ki eksik. Aslında zamanında Kalkınma Bakanlığı tarafından 2018’de hazırlanan On Birinci Kalkınma Planı’nda bu konu belirtilmiş, o günden bugüne baktığımızda gelişmeleri yeterli buluyor musunuz? Bu hızla gidildiğinde hedeflere ulaşılacağını düşünüyor musunuz?

Bir başka konu, 2019’da başlatılan ve Bakanlıkla beraber yürütülen 3 milyon euro değerindeki Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Projesi. Bu projenin sonucunda ulaşılan somut gelişmeler sizce nelerdir, bir gelişme var mı? Daha geçtiğimiz aylarda bütçeyi onayladık, bütçe komisyonu kuruldu, bu konuyu da ekseriyetle dile getirdik ama bahsettiğimiz bu projeye rağmen 2022’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına ayrılan bütçe merkezî bütçenin yüzde 3,3’ü. Önümüzdeki senelerde bu bütçenin ne kadarının Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne ayrılacağını ayrıca göreceğiz ama üzülererek belirtmek istiyorum ki 2020’de mesela her kurumun bütçesi artarken bu Müdürlüğün bütçesi düşürülmüş vaziyette, Bakanlık bütçesinin sadece binde 9’u ayrılmış. Bu durumda, toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçeleme hedefine ulaşılmış mıdır? Bu soruyu da ortaya bırakayım.

Teşekkür ediyorum.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ DUYGU ARIĞ –
Teşekkürler Sayın Vekilim.

Bizim Covid-19’un başlarında, daha 2020 yılında, bir hızlı değerlendirmemiz oldu bu konuyla ilgili, bunun etkileri üzerine. Şu anda, oradaki veriler her ne kadar gerçekliğini koruyor olsa da bunun tekrar değerlendirilmesi gerekiyor o araştırmamız anlamında ama orada da gördük ki burada özellikle kadının istihdama katılımı açısından Covid-19 döneminde en çok gerçekten zarar gören, ilk olarak istihdam dışı kalan kadınlar ve gençler oldu, o dönemde gördük. Bugün de aslında bunun etkileri de, uygulamaları da devam ediyor, bizim araştırmalarımızda ilk gördüklerimiz bunlardı. Bunun değiştirilmesi noktasında yasal önlemlerle ilgili zaten sizlerle çeşitli konuşmalarımız oluyor, tam bunu fırsat bilmişken aslında söyleyeceklerim daha önce yapılan 7 yasanın, artı, 31 yasanın taraması “yasataraması.com” adresine yüklendi. Burada birçok yasadaki kadın-erkek eşitliğinin sağlanması noktasındaki tavsiyeler hâlâ geçerliliğini korumakta. Bunların içerisinde yine çalışmayla ilgili olan, çalışmayla ilgili yasalarda kadınların istihdamdan bu kadar kolay bir şekilde çıkartılamaması önündeki engeller konusunda yapılabilecek tavsiyeler de bulunmakta. Bunların yanı sıra kadınların istihdama katılabilmesi için özellikle kadınların üzerinde daha büyük bir yük olan ve zamanlarının birçoğunu alan, bakım sıkıntısının üzerlerinden alınması ve daha kaliteli bakım hizmetlerinin verilmesi, Sayın Vekilim, sizin de söylediğiniz gibi, yaşlı, engelli ve hasta bakımı da dâhil olmak üzere bu bakım hizmetlerinin de yine kadınların üzerinden daha kaliteli bakım hizmetleri sunmak üzere alınması, bunda hem kamu -yerel yönetimler de dâhil olmak üzere- hem de özel sektörle ilgili yasal düzenlemeler ve bunların uygulanıp takip ediliyor ve izleniyor olması bizim de önerilerimiz arasında.

“Eşit işe eşit ücret” farkı meselesi de aynı şekilde, daha önce bizden önce dinlediğiniz Birleşmiş Milletler Çalışma Örgütünün de çeşitli bu konudaki uluslararası bazı belgeleri ve bunların birçoğuna Türkiye’nin de taraf oluyor olması, bu bağlamda yasal açıkların belirlenerek kapatılması noktasında çalışmalar var fakat bu hem kendimizden hem kamuyla birlikte hem de özel sektörde bununla ilgili yapılacak çalışmaların desteklenmesi gerekli. Bu da yine bizim yaptığımız yasa taramaları, çalışmalarını içerisinde rapor olarak sizlere sunuldu, orada, “yasataramasi.com” adresinden tekrar bunlara ulaşılabilir.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROGRAM ANALİSTİ GÜLBANU DERTLİ – Sayın Vekilim, ben bir iki çalışmayı daha ekleyebilirim bu kapsamda. Aslında, Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin -sadece Türkiye ofisi değil- küresel ölçekte başlattığı yine başka çalışmalar var veri toplama üzerine. “Women Count” İngilizcesi, kadınlar sayılır diyeceğim ama hani bu toplama, sayma, çıkarma anlamında değil ama “kadınların hesabı var, kadınlar vardır” anlamında bir program bu. Burada, özellikle, kadınlara ilişkin toplumsal cinsiyete dayalı veriler ve göstergelere ilişkin veri toplanması yönünde çabalar sarf ediliyor. Elbette, burada ulusal kurumların vereceği destekle bu çalışmalar ilerleyebiliyor. Türkiye’de de aynı şekilde ilgili tüm istatistiklerin toplanması konusunda BM Kadın Biriminin girişimleri ve de tabii ki çabaları var; bu anlamda, TÜİK’le iş birliği yapmak istiyoruz ve TÜİK’in de bu hedefe yönelik olarak yapacağı tüm çalışmaların da çok kıymetli olduğuna inanmaktayız. Aslında, BM Kadın Biriminin, az önce de bahsetmiş olduğumuz yaklaşımı olsun, stratejik planı olsun tüm küresel ölçekteki çalışmaları küresel değerlerle ve normlarla belirleniyor. Bunlar, pek uluslararası değil de küresel değerler aslında yani herkes için geçerli, hepimiz için kabul edilebilir değerler, kadın haklarının bir insan hakkı olduğunu savunan değerler. Dolayısıyla BM Kadın Biriminin aslında burada yaklaşımı uluslararası bir yaklaşım değil ama küresel ve hepimizin benimseyeceği ve hepimiz için geçerli olan değerler. Elbette ki BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi de kadınların ve erkeklerin eşit temsili, haklarının eşit olarak yaşanması ve özgür olarak yaşayabilecekleri ülkeler -ve de tabii Türkiye için- en azından BM Kadın Birimi Türkiye Ofisi de bu hedeflerin hepsini gözetmektedir ve de buna yönelik olarak çalışmalarını yapmaktadır.

Diğer yandan, yine, Profesör İpek İlkaracan Hocamızın, Uluslararası Çalışma Örgütü ve BM Kadın Birimiyle yapmış olduğu bakım ekonomisine yönelik kamu yatırımlarının etkilerini ölçen, son derece somut veriler ortaya koyan, örneğin; kreş açmakla yapılacak olan bir yatırımın istihdamda ne kadar büyümeye yaratacağı, ne kadar kadın istihdamı yaratacağına dair somut veriler içeren raporları da bulunmaktadır. Yine, bunlar, BM Kadın Birimi desteğiyle yapılmış olan çalışmalardır. Yine, İpek İlkaracan’ın BM Kadın Birimiyle yapmış olduğu bir çalışma var; o da, aslında “Politika Rehberi” adını taşıyor. Dolayısıyla kamu maliyesinde kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ya da bakım ekonomisine yönelik yapılacak olan yatırımların uygulanmasına yönelik ülkeler tarafından, hükümetler tarafından benimsenebilecek ilkeleri ve de bayağı uygulama pratiklerini bu rehberlerde de bulmak mümkündür. Bunun dışında, yine, çalışmalarımız da sürmekte, az önce size bahsettiğimiz çalışmalar sadece kısa bir örneğiydi ancak bakım ekonomisi önümüzdeki yıllarda BM Kadın Birimi Türkiye Ofisinin de özellikle üzerinde duracağı ve bu alanda müdahalelerini geliştireceği ve genişleteceği bir alandır.

Çok teşekkür ediyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Biz çok teşekkür ederiz.

Kıymetli Vekilim...

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ DUYGU ARIĞ – Çok özür dileyerek bir ek daha yapabilir miyim?

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Buyurunuz Duygu Hanım.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ DUYGU ARIĞ – Bir tanesi, bizim bütçeleme projemizle ilgili: Bu projemiz ışığında, aslında, bu sene hazırlanan 2022-2024 Bütçe Hazırlama Rehberi’nin içeresine yapılacak olan bütçelerde, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin göz önüne alınacağı rehber içerisinde geçmiştir. Strateji Başkanlığı tarafından 2022-2024 yılları için hazırlandı bu rehber; bu, projemizin, bizim de gurur duyduğumuz çalışmalarından bir tanesi. 2022 ve sonrasında bunun olumlu etkilerini göreceğimize zaten inanıyoruz. Ondan sonra da, bu rehberin, umuyorum, tüm bütçeleme çalışmalarında, kamu harcamaları açısından da bunun yine özel sektöre, yerel yönetimlere ışık tutacağına inanıyoruz. Bizim için kıymetli bir çalışma oldu, onu atlamıştım, onu belirtmek isterim.

Bir de HeForShe çalışmamızla ilgili de orada, aslında, hepimizin devamlı olarak vurguladığı bu bakım emeği, aslında kadın erkek ayırt etmeksizin paylaşılacak bir şey. Dolayısıyla beraber yaşanılan bir hayatta aslında kadınlarla erkeklerin birlikte yan yana bir şeyler yapması üzerine bir çalışmamız HeForShe çalışması. O noktada da özel sektörle yaptığımız çalışmalar da var, Koç Holding desteğiyle ama özellikle sadece şunu belirtmek istiyorum: Bu arada, bizim, bir de Fenerbahçe Spor Kulübüyle bu konuda yaptığımız çalışmalar var, bunlar da bizim için çok kıymetli oldu. Özellikle rol modellerin gösterilmesi, bu konuda farklı uygulamaların olabileceğinin ortaya konması bizim için çok kıymetliydi ve spor alanında -spor sadece erkeklere özel bir alan değil, içinde yaşadığımız toplumun bir parçası-bunu yürüttüğümüz, orada, hep beraber bunları yaptığımız ve orada rol modellerle ev içi bakım sorumluluklarının da paylaşıldığı ve iş yaşamına eşit katılımın desteklendiği çalışmaları yürütmeye devam ediyoruz.

Çok özür diliyorum, bu kadardı, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, isterseniz, Sayın Vekilimizden devam edelim.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Çok teşekkür ederim.

Kıymetli Başkanım, kıymetli milletvekillerim; ben Komisyona misafir olarak geldim, biraz gecikmeli iştirak edebildim ama ben vermiş olduğunuz bilgilerden dolayı çok teşekkür ederim.

Ben aynı zamanda Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkanı olarak vazife yapıyorum. Daha önce de KEFEK, UN Women ve Parlamentolararası Birlik iş birliğiyle yapılmış olan bir projede de yer almıştık, onun açısından sizlerin de burada olmanızı çok kıymetli buluyorum. İnşallah yeni projelerde hep bir arada çalışmak ümidiyle diyerek şunu söylemek istiyorum: Tabii, çok kıymetli katkılarda bulunuldu. Bahsettiğimiz birçok problem global problem. Kıymetli Başkanlarım, kıymetli milletvekillerim; biz de Parlamentolararası Birlikte pandemi sürecinde parlamentoların işleyişleri ve pandemi kimi nasıl etkiledi; bu konuyla alakalı çok detaylı çalışmalar, toplantılar yaptık. Artık, Allah’a şükür, bir kısmını yüz yüze toplantılar şeklinde yapabiliyoruz ama birçoğu on-line toplantılardı. Bu toplantılarda da yaptığımız tespit, sizlerin de bildiği gibi, burada da zikredildiği gibi, pandemiden olumsuz olarak en çok etkilenenler dezavantajlı gruplar, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve aslında daha önceden global problem olarak da yaşadığımız birçok problemin katlanarak bu gruplara yansımış olması. Tabii, göçmenleri, evsizleri, onları ayrıca bu grubun içeresine dâhil ediyorum ama o detaya çok girmeyeceğim.

Kanun karşısında aslında herkes eşit ücret alma hakkına sahipken uygulamalarda problemler olduğunu görebiliyoruz. Bu manada, denetimlerin yapılması ve aslında insanları –kadın-erkek-haksızlığa uğradığında bunu dillendirmeye ve hukuki olarak haklarını aramaya teşvik etmemiz lazım. Belki bu noktada bizim daha fazla çalışmamız lazım çünkü birçok bire bir görüşmede bunu görüyorsunuz. Yani destek olalım ya da yol gösterelim dediğinizde, bu noktada çekingenliğin, “İşimi kaybederim.” endişesinin olduğunu da görebiliyoruz; bu da anlaşılır bir şey. Amerikan akademisinde

çok söylenen bir şeydir; Türkiye’de Allah’a şükür böyle bir problem yok: Her bir erkek öğretim üyesinin aldığı 1 dolara kadın öğretim üyesi 75 sent alır; bunu herkes eleştirir. Bu, tabii, dünya genelinde olan bir problem, ülkemizde de olmaması için bizim mücadele etmemiz lazım. Bu manada, yükümüz ağır ve hiçbir haksızlık olmaması için beraber çalışmamız lazım.

Diğer bir mesele, bu bakım ekonomisiyle alakalı çok önemli bir başlık. Benim kızım 1996 doğumlu. Kızım doğduğunda şöyle bir şey vardı, şimdi “Postpartum sendromu, doğum sonrası sendromu” deniliyor, ne olduğunu da bilemiyordum belki o dönem için ama kızımı kimseye emanet etmek istemiyordum, işimden de ayrılmak istemiyordum ama önümde üçüncü bir seçenek yoktu, onun için iş hayatına veda ettim. Ondan sonra “Hadi çocuğum büyüsün.” dedim, sonra beş sene iş aradım, ondan sonra, tabii, biraz gecikmeli olarak... Pişman değilim seçimimden dolayı ama seçeneğimin olmasından dolayı üzüntülüym. Şimdi, şunu görüyoruz: Esnek çalışma imkânları var doğum yapan annelere. Aynı şekilde, doğum öncesi ve sonrası izinler, babalık izni de dâhil edilmek üzere, belli bir noktaya geldi. Ama kadınlarımız daha fazlasını hak etmiyor mu? Ediyor. Onun için el birliğiyle neler yapabiliriz, güzel örneklerden bize de uygulayabileceğimiz ne var? Çünkü kadınlar -çok doğal, çok güzel bir şey-annelik ile meslekleri arasında karar vermek mecburiyetinde bırakılmamalı, hele yeni doğum yapmış bir anne için yani aklında olmaması gereken bir şey bu, en son aklına gelmesi gereken, öyle bir derdi olmamalı. Bu manada bizim de demek ki daha da fazla çalışmamız lazım.

Yine, biraz evvel de kıymetli vekilim ayrımcılık hususundan bahsetti. Kimse açık açık yüzlerine söylemiyor ama bütün dünyada bu böyle. Kadın olduğu için, işte ya inancından dolayı ya etnik kimliğinden dolayı -kadınsa bunları daha fazla hissederek- ya da ırkından dolayı insanlar maalesef -açık açık yüzlerine söyleyemiyorlar kanunen ama- bu sıkıntıyı yaşıyor ya da işte evlatlarından, eşinden başka sebeplerden dolayı, işten ayrılır endişesi... Bunun önüne nasıl geçilir yani o kurumsal ayrımcılığın önüne nasıl geçilir, açıkçası bilmiyorum çünkü yazılı, açık açık bir şekilde yapmıyorlar, başka bir bahaneyle yapıyorlar; onun için de hep beraber belki fikir üretebiliriz.

Son olarak şunu söylemek istiyorum: Belki Alt Komisyonumuzun da alanı değil, belki KEFEK’in de alanı değil ama buradayken, benim de bir süredir zihnimi kurcalayan bir konu otorite aralığı (authority gap) yani -aynı şekilde aileyi de ilgilendiren bir şey aslında, bütün kadınları ilgilendiren bir şey ama- iş hayatında, siyasette ya da başka yerde idari konumda olan kadınların yaşadıkları zorluklar ile erkeklerin yaşadığı zorluklar yani bir kadın bir noktada talimat verdiğinde nasıl, erkek verdiğinde nasıl oluyor? Bununla alakalı varsa eğer çalışma... O konuda da Komisyonumuzda sonrası için belki bir beyin fırtınası da yapılabilir. Bu konuyla alakalı da sizin bir başlığınız var mı, onu merak ettim.

Çok teşekkür ederim, sağ olun.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Sayın Vekilim, çok teşekkür ederiz katkılarınız için.

Son soruya bir cevap varsa...

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ DUYGU ARIĞ – Doğrudan bu konuyla ilgili bir çalışmamız yok Sayın Vekilim ama kadın liderliği ve kadının yönetimde karar alma pozisyonlarına daha fazla katılımı ve temsiliyeti için çalışıyoruz. Bu konu daha geniş başlıklar hâlinde ama özel olarak, özellikle yönetim pozisyonlarında kadının yer aldığı durumlarda kararlarının hayata geçmesi noktasında yaptığımız bir araştırma olmadı fakat bunun ötesinde bizim çabamız, karar alma pozisyonlarına kadının daha fazla katılması. Bunu sağladığımız ve gösterdiğimiz sürece aslında her iki taraf arasında bir fark olmaması ve daha fazla kadının fikirlerini ortaya koyabildikleri, farklılıklarını ortaya koyabildikleri bir yönetim ortamı yaratmak istiyoruz; çabamız son noktada bu ama özel olarak böyle bir çalışmamız yok.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Çok özür dilerim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Buyurun Sayın Vekilim.

RAVZA KAVAKCI KAN (İstanbul) – Ben not alıyorum ama notlara bakmıyorum, öyle bir özelliğim var, kusura bakmayın, atlamışım.

Bu bakım ekonomisiyle alakalı diğer ülkelerde uygulama nasıl bilmiyorum. Şimdi, daha önce ücretsiz bir şekilde yapılan bu çalışmalar yani engelli bakımını, hatta anneannelerin evde torun bakmasını bile biz bir noktada ücretli hâle getirdik Aile Bakanlığımızın aracılığıyla. Buna benzer dünyada örnekler var mı ya da bunun yansıması nasıl çalışmalarınızda? Kusura bakmayın, onu unutmuşum.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Buyurun.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROGRAM ANALİSTİ GÜLBANU DERTLİ – Anneannelere yapılan ödemeler konusunda mı?

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Dünyada örneği var mı ya da yansıması nasıl?

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADIN BİRİMİ PROGRAM ANALİSTİ GÜLBANU DERTLİ – Dünyada şöyle örnekleri var: Yani doğrudan ödeme dediğimiz ya da nakit transferi gibi ya da işte destekler gibi ödemeler var. Fakat bununla ilgili yine yapılmış olan çalışmalar... Bu ödeme aslında emeği kısmen ücretlendirmiş olsa da kadınları yine hane içine hapsettiği için ya da anneanneler aslında -bunu gündelik yaşama da baktığımız zaman görüyoruz, onlar için de ağır bir yük olmaya devam ediyor- biraz daha rahat edip toplumsal yaşama istedikleri gibi katılma imkânları varken biraz bu bakım yükünü de sırtlanmış oluyorlar. Ayrıca bahsettiğiniz gibi, yine, çocuk bakımında ve de çocuk eğitiminde kurumsal hizmetin her zaman için pedagojik anlamda da, çocukların bilişsel gelişimini sağlaması açısından da daha iyi olduğu yönünde çalışmalar var; İsveç'te buna ilişkin çalışmalar da yapılmış. İspanya'da ve İtalya'da bildiğim kadarıyla bu yönde çalışmalar var, hani sizin bahsettiğiniz gibi ödemeler ama buna ilişkin de son zamanlarda trend yani yavaş yavaş, değerlendirmeler çok da faydalı olmadığı yönünde.

BM Kadın Birimi olarak da küresel ölçekte elbette bu çalışmalar devam ediyor durumda ama Türkiye Ofisi olarak biz henüz öyle bir araştırmayı başlatmadık ama çok teşekkürler. Yine, bildiğimiz kadarıyla, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün de bu konuda yapmış olduğu çalışmalar var, onlar ayrıca Belediyeler Birliğiyle birlikte yakın zamanda bir çalışma da başlatılır; oradaki tartışmalarda da benzer saptamalarda bulunuyorlardı.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Vekilim, buyurunuz.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ben de teşekkür ediyorum yaptığınız sunumdan dolayı.

Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekili arkadaşımızın verdiği rakamlar var; işte dünya... Bilmiyorum, neye göre artık o tip tespitler yapılmış?

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Kaynakları var, isterseniz tek tek söyleyebilirim, size de gönderirim raporu, ILO raporu.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Şimdi, Türkiye'yi Mozambik'in de altında gösteren böyle bir tespiti nasıl, nereden ulaştı bilmiyorum ama bakın, Türkiye'de kadınların istihdamda, eğitimde, siyasette, bu yirmi yıllık dönem içerisinde her alanda ne kadar geliştiğini ve güçlendiğini aslında herkes görüyor ve herkes aşikâr.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bize rakamlarla açıklarsanız sorun yok.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Bu noktada gözün gördüğü bir şeyi görmemek nasıl bir şey, bu herhâlde Cumhuriyet Halk Partisi zihniyetinin göstergesi.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben uluslararası kuruluşlarının raporlarının rakamlarını açıkladım.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ayrıca bakın, az önce Vekilimiz de ifade etti, biz Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa bu kadar çok sosyal yardımın... Bakım ücreti, engelliye yardım, yaşlıya yardım, nitekim hiçbir geliri olmayanlara yardım noktasında, sosyal anlamda en fazla yardımı yapan hükûmet AK PARTİ Hükûmetidir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Bildiğim kadarıyla 42 kalem...

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Evet, 42 kalem Aile Bakanlığı nezdinde verilen destekler var, yapılan yardımlar var; bunların hepsi toplumun en dezavantajlı kesimlerine giden yardımlar.

Nitekim şu anda Türkiye’de yirmi yıl öncesiyle kıyaslanmayacak derecede kadın yoksulluğunu geçmiş durumdayız, başka şeyleri konuşuyor olmamız gerekir aslında. Kaldı ki kadınların istihdama katılımıyla alakalı verdiğimiz ciddi teşvikler var, ciddi destekler var. Kadınların kooperatifleşmesiyle alakalı hem Aile Bakanlığı hem Ticaret Bakanlığı ciddi destekler ve teşvikler veriyor. Siz bu yapılanların hiçbirini görmeden... Bakın, şu an üniversitede okuyan öğrencilerin çoğu zaman yarıdan fazlası kadın, şu an öğretim üyelerinin yarısından fazlası kadın. Siz bunların hiçbirini görmeden...

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Rakamlar verin o zaman, rakam verin, ezbere konuşmayın, rakam verin.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ben rakamı bir sonraki toplantıda gelir veririm yani bunları sizin görmeniz gerekir ama siz burada tutup da...

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Yok, yok ama arkadaş rakam verdi.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Bir saniye, bir saniye...

Şimdi, ben burada araya girmek durumundayım.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Başkanım, şey çok çirkin bir kere: “CHP zihniyeti” deyip de söze başlaması kadar...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Hayır, şimdi, bakın...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bitirsin Sayın Vekilim, ben size rakamları söylerim.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Ama yani dayanamayacağım, “Yirmi yıldır işsiz...” diyor.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, şöyle bir araya girebilir miyim...

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Burada karşılıklı, kadın vekil olarak oturuyorsanız cumhuriyet sayesinde varsınız hanımefendi yani bunu bilin Vekilim.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Cumhuriyeti siz mi getirdiniz?

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Bakın, lütfen ama Sayın Vekilim, bu üslup da çok hoş bir üslup değil.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Hoş değil ama daha oturdu... Ayıp ama...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, ben şöyle bir araya gireyim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Biz tek tek cevap veririz...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii, tabii.

Şimdi, tabii, burada her vekilimizin, her kıymetli milletvekilimizin görüşünü, düşüncesini, Türkiye’deki mevcut vakayı söylemekle ilgili düşüncelerini ifade etmekle ilgili bir hakkı var, bir kere bunda hemfikiriz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben rakamlarla konuşuyorum, Sayın Vekil de konuşsun rakamlarla.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, tabii “oranlama” dersiniz... Biraz önce, çok kıymetli bir hocamızdan o oranlamalarla ilgili bir ön bilgimiz de oldu. Tabii, Avrupa Birliği ortalamalarında bizim şu an Sayın Vekilimizin bahsettiği öğretim görevlisi, akademisyen ve profesör anlamında...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben onlardan bahsetmedim zaten, ben başka şeylerden bahsettim, onlara cevap veririm istiyorsanız.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii, yapılanlarla ilgili... Türkiye’deki kadın istihdamı ve kadının güçlendirilmesi noktasında bizim bakanlıklarımızın, kurumlarımızın yapmış olduğu çalışmaları bundan önceki sunumlarda ilgili birimler zaten iletti.

Şimdi, Vekilim, isterseniz devam edelim, buyurun.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Bakın, bizim Eğitim Bakanlığının bu yıl 5 bin anaokulu, kreş açmak hedefi var.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – İnşallah, inşallah(!)

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Bunun 3.600’ünü zaten gerçekleştirmiş. Yani sizin bunların hiçbirini görmeden böyle konuşmanız abes.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Siz bir kere konuşmamın yarısından çoğunu dinlemediniz, sonunda geldiniz.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ya, yapılane “Yapıldı.” deyin, yapılmayana “Yapılmadı.” deyin. Yani bakın, pandemi döneminde bile 2,5 milyon istihdam sağlamışız, dünyada pandemi döneminde bile yüzde 1,8 büyümüşüz, Çin’den sonra büyüyen 2’inci ülkeyiz. Bunların hiçbirini görmeden bu konuşmalarınız enteresan yani.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Vallahi, bravo(!)

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Biz TÜİK rakamlarına inanmıyoruz biliyorsunuz.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Cumhuriyet Halk Partisi bunun için iktidar olamıyor...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Sayın Başkan, müsaade ederlerse, rakamlarla birkaç konuşma istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Cevap versin...

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ya, pandemi döneminde, bir önceki dönemde bütün dünya küçülürken biz 1,8 büyümüşüz, bu dönem, 2’nci yıl daha da fazla, yüzde 7’lerde büyüme gerçekleştirdik. Ya, sizin bunların hiçbirini görmeden bu konuşmalarınız abes yani.

Az önce dediğim gibi eğitimde yapılanlar ortada. Biz eğer ekonomide büyüyor isek...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bana somut verilerle konuşun Sayın Vekilim ya; veri verin, rapor verin. Ben size raporlarla uluslararası kuruluşların raporlarıyla konuştum, kurum temsilcilerine sorular sordum; siz bana “Öyle oldu, böyle oldu...” Afaki hamaset, siyaset yapıyorsunuz.

Ben sizi dinledim, müsaadenizle... Siz konuşmamın başını dinlemediğimiz için aslında benim nelerden bahsettiğimi de belki tam olarak bilmiyorsunuz. Ben size hangi raporları söylediğimi bir kere daha üç cümleyle söyleyeyim. Burada tartışmaya, uzatmaya gerek duymuyorum Sayın Başkan.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Bakın, benim söylediklerimin hepsi zaten kamuoyuna mal olmuş konular, herkes biliyor yani bütün dünya biliyor.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben sizin gibi düşünmüyorum.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ben size soruyorum: Peki, pandemi koşullarında Türkiye dünyada büyüyen 2’nci ülke mi, değil mi; onu soruyorum size.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Türkiye’de pandemi koşullarında kadınların durumu ne olmuş, burada Birleşmiş Milletlerin raporu var, açın bir okuyun, görün.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Biz pandemi koşullarında istihdamı 2,5 milyon artırmış mıyız, artırmamış mıyız? Siz bunu biliyor musunuz, bilmiyor musunuz?

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Türkiye’de Covid-19 Etkilerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından Değerlendirilmesi Raporu yapılmış; gelin, o raporun da aksini söyleyin.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, kıymetli vekillerim, bakın, burada müdahale etmek durumundayım.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Siyaset raporumuz var, İstanbul Sözleşmesi’ne girelim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Sayın Vekilim, siz tamamladınız, değil mi?

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ben size soruyorum.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Atatürk olmasaydı burada olamazdınız. Evet, bazı milletvekilleriniz Recep Tayyip Erdoğan sayesinde seçildiğini falan söylüyor, yapmayın Allah aşkına ya!

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ama yani şimdi...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, araya bir girebilir miyim Sayın Bankoğlu Vekilim?

Kıymetli Vekilim, şimdi, bir taraftan Genel Kuruldan da yoklamayla ilgili mesajlar geliyor.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Uyarırsınız o zaman. Gündemle bağlantılı konuşalım o zaman, gündemle bağlantılı konuşalım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, bu tartışma çok bir netice vermeyecek, kısır bir çekişmeye doğru sürecek. Burada amacımız Komisyonumuzdan verimli bir...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Hayır, ben İstanbul Sözleşmesi’nden vazgeçilmeyi savunan bir insanı da zaten çok da muhatap almak istemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Bakın, İstanbul Sözleşmesi Komisyonumuzun konusu değil.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bu konuyu açmıyorum ama bu, asla doğru bir üslup değildir.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – İstanbul Sözleşmesi bizim Komisyonumuzun konuşma alanı değil.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Burada benim konuşmamı dinlemeyip ondan sonra benim konuşmamla ilgili verdiğim...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Lütfen, dinledi, Sayın Vekilimiz dinledi.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Dinlemedi. Ben yedi dakika konuştum, yedi dakikanın son iki buçuk dakikasında beldi.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Siz dinlenecek bir şey söylemiyorsunuz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben şimdi size söylüyorum: Dünya Ekonomik Forumu’nun hazırladığı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu...

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Sizi dinlemek zorunda değilim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Lütfen, Sayın Bankoğlu...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – İşte, siz bu kadarsınız. “Sizi dinlemek istemiyorum.” diyorsunuz. Ne rakam verebiliyorsunuz, ne bir şey biliyorsunuz.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – O zaman hiç katılmayın.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – O zaman bırakın, ben de kalkıp gideyim o zaman sizi dinlemek istemiyorum diye.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, bakın, Kıymetli Vekilim...

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Ben Genel Kurula geçiyorum.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Peki, o zaman, bizim de Genel Kurulda görevimiz var, tamam.

MUSTAFA LEVENT KARAHOCAGİL (Amasya) – Genel Kurulda yoklama var, bizim gitmemiz lazım, kusura bakmayın.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Genel Kurulda görevimiz var.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, Kıymetli Vekilim, sunumu da dinleyeceğiz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Pekâlâ, biz de sizi provoke edelim o zaman. Yazıklar olsun, gerçekten yazıklar olsun!

MUSTAFA LEVENT KARAHOCAGİL (Amasya) – Yazıklar sana olsun be!

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben Hülya Hanım’a söyledim, size söylemiyorum Vekilim, sen rahat ol.

HÜLYA NERGİS (Kayseri) – Yoklamaya yetişmek için gidiyoruz, gerçekten yoklama istenmiş.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, Sayın Vekilim...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ben kusura bakmazsanız konuşmak zorundayım, ben böyle bir şeyi kabul etmiyorum...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii ki konuşacaksınız, dinleyeceğiz Vekilim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Siz KEFEK Başkanısınız, bakın, Sayın Vekil konuşmamın iki dakikasını dinledi; hadi hiç dinlemesin, sürekli bir kapalı kutu, böyle dar at gözlükleri içinde, ne bir rapor ne bir inceleme ne bir araştırma okumuş. Diyorum ki: Hangi rapordan, bu kaynakları, bu verileri nereden buluyorsunuz? Ya, bir kere açın okuyun, burada Birleşmiş Milletler temsilcileri var, onların raporlarını, rakamlarını verdim. Dünya Ekonomik Forumunun hazırladığı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu’ndan bahsettim. TÜİK’in raporundan, TÜİK’in rakamlarından bahsettim. Uluslararası Çalışma Örgütü diye bir kurum var, herhâlde Hülya Hanım bilmiyor, ILO kısaltılması; ondan bahsettik. Eylem planlarından bahsettik... Mesela, ben isterdim ki Hülya Hanım şuna cevap versin: Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı yayınlamış Bakanlık 2018-2023’te, acaba bundan sonra eşit işe eşit ücret konusunda somut ilerlemeler nedir dedim; cevap verebiliyor mu? Veremiyor. Geliyor, bize burada sataşılıyor. Doğum izinlerinden bahsettik, rakamlar verdik. Yani kalkınma planları yapmış Bakanlık, On Birinci Kalkınma Planı 2018, o günden bugüne ne gibi gelişmeler olmuş dedik; somut bir şekilde verilerle cevap verebiliyor mu? Veremiyor. Toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleden bahsettik. Ya, bu KEFEK’te, bu Meclis çatısı altında olan KEFEK’te bir alt komisyon kuruldu, toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme çalışıldı, sonuç... Tozlu raflarda duruyor, çöp. Daha sonra 2022’de ayrılan bütçeden bahsettim. Bana diyor ki: “Bu rakamları nereden buluyorsun?” Açıp bakarsa, okursa bu rakamları kendisi de görür.

Ben gerçekten bu Komisyonun işleyişi açısından bunu hiçbir şekilde doğru bulmuyorum, bu şekilde devam ederse... Biz konuşurken dinlemiyorlar, zaten toplantının yarısında geliyorlar, konuşmayı dinlemiyor, doğru düzgün araştırma, okuma yapmıyor; ondan sonra da bize burada laf söylüyor. Daha konuşmamızı, anlattığımız şeyleri bile -çok özür diliyorum- anlamaktan aciz olduklarını görüyorum, bir kadın olarak gerçekten çok üzüntü duyuyorum, İstanbul Sözleşmesi’nden tek bir kişinin kararıyla çıkılmasını savunan bir kişiden de zaten ancak bunu bekleriz.

Tutanaklara geçmesi açısından söyleyeyim, şu anda burada Alt Komisyon Başkanımız dışında hiçbir AKP’li milletvekili de bulunmuyor. Bu çalışma şeklini de hiçbir bu şekilde doğru bulmadığımızı ifade etmek istiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Teşekkür ederiz Sayın Bankoğlu.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Başkanım, ben de bir söz ekleyeyim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii ki Sayın Vekilim, size de söz vereceğim ama şunu ifade etmek istiyorum: Şimdi, Genel Kurulda bir yoklama istenmiş, sayıyla ilgili bir sıkıntı var, arkadaşlarımız onun için ayrıldı.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ara versin o zaman. Söyle söyle git, böyle bir şey olamaz yani. Biz de gidelim o zaman yani.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii, Komisyonumuzun çalışma alanı belli. Komisyonumuzun çalışma alanı, kadınların iş ve aile yaşamlarının uyumlaştırılmasında ortaya çıkan sorunlar ve bunların tespiti.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Büyümeden falan bahsediyor Sayın Başkan. Konuşalım, ekonomi de konuşalım, kadın ekonomisi konuşalım, istihdam konuşalım.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Bu Komisyon çalışmamızda biz bu kurumlarımızın çalışmalarından istifade ederek, Türkiye’deki mevcut kanuni düzenlemeleri öğrenip bunlardan istifade ederek, belki eksik yönleri aramızda görüşüp tartışarak, netice itibarıyla, bu Komisyonun çalışma alanından biz olumlu bir sonuç elde etmek için buradayız.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bu şekilde hiç olumlu bir sonuç elde edemeyiz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Burada, tabii, hepimiz görüşlerimizi beyan edeceğiz; Türkiye’deki mevcut yasal düzenlemeleri, mevcut durumları tabii ki burada ifade edeceğiz ama tabii, karşılıklı nezaketimizi de kaybetmeden.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ama uyarın arkadaşınızı. Böyle bir şeyi kabul etmiyorum.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Başkanım, şöyle bir şey var: Gerçekten bu Alt Komisyon çok kıymetli bir Komisyon, hele de biz kadın vekiller için.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii, çok önemli, çok değer verdiğimiz bir Komisyon.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Sizlere tekrar teşekkür ediyorum; geldiniz, katıldınız ama arkadaşın yaptığı çok yanlış bir davranış. Zaten yarısında geliyor ve dinlemeden burada AK PARTİ politikalarını savunuyor; bizim konumuz o değil ki. Biz, neden kuruldu, eksiklerimiz nedir...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tabii, tabii.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Biz, ne Aysu Vekilim ne ben “O eksik, bu eksik.” diye konuşmadık. Görüşlerini aldık, fikirlerini aldık.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Eksik olanları da söyleyeceğim, benim görevim bu yani söyleyeceğim tabii ki.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Yok yani hayır, tartışmadık.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Beğenmediğimiz uygulamaları da söyleyeceğiz.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Hayır, hayır, bilgi alışverişi yapıyoruz, tam anlamaya çalışıyoruz. Gelip de burada “yirmi yıldır” derse ben ona...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Şimdi, isterseniz, yoklama için on dakika ara verelim, sonra gene tekrar...

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bence şöyle yapalım: Eğer arkadaşlar gelmeyeceklerse UNICEF’i de dinlemeyelim, buradaki temsilcileri de yormayalım. Burada biz kendi kendimize konuşuyoruz.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Yok, hayır; sayın vekillerimiz yoklamayla ilgili müsaade istediler. Ben de ara vereceğim zaten, bir on dakika ara verelim yoklamayla ilgili.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Ya “Ben sizi dinlemek zorunda değilim.” diyor, çekiyor gidiyor; kim ki yani, ne demek?

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Bakın, lütfen...

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Başkanım, şöyle bir şey...

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Tamam, o artık bitti yani şimdi fazla uzatmanın bir anlamı yok.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Arkadaşınızı uyarın lütfen, rica ediyorum. Ben böyle bir üslupla devam etmek istemiyorum.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – On dakika ara veriyoruz arkadaşlar.

Kapanma Saati: 15.48

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 16.15

BAŞKAN: BELGİN UYGUR (Balıkesir)

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Komisyonumuzun 27’nci Yasama Dönemi Beşinci Yasama Yılı’nın 7’nci Toplantısının 2’nci Oturumunu açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Tabii, biraz önce de ifade ettiğim gibi kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarım, kıymetli vekillerim; tekrar hoş geldiniz.

Tabii, alt komisyonumuzun kuruluş amacından biraz önce de bahsettim. Tabii ki tamamlanması gereken ya da eksik olarak görülen yerleri konuşurken Komisyon çalışmalarımızın ta en başından beri, özellikle ilk toplantılarımızda Türkiye’deki mevcut uygulamayı, mevcut yasal düzenlemeleri, nereden hangi noktaya gelmişiz; bunları da bize ilgili bakanlıklarımızın temsilcileri burada teker teker anlattı. Tabii, eksik olarak gördüğümüz kısımları konuşurken mevcut olumlu çalışmaları, mevcut olumlu uygulamaları ve bu zamana kadar yapılan iyi örnekleri de tabii ki konuşmamız gerekiyor. Tabii ki Komisyon üyesi arkadaşlarımız, kıymetli vekillerimiz; zaten Komisyonumuzun oluşma amacı bu, çalışma amacı bu. Herkes katkı sunacak, katkı sağlayacak. İnşallah, bundan sonraki toplantılarımızda da yine bu yapıcı katkılarla, yapıcı eleştirilerle, yapıcı görüşlerle de çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Şimdi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanımız Fatma Hanım biraz önce Sayın Aysu Bankoğlu Vekilimizin konuşmasında geçen bir hususla ilgili bir detay bilgi paylaşmak istiyor. Onu paylaşın ondan sonra UNICEF temsilcilerimizin sunumuyla devam edelim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Böyle bir usul var mı?

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Yani bu, Komisyon çalışması; netice itibarıyla sizin dile getirdiğiniz bir husus vardı. Tabii, o hususun muhatabı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile Bakanlığımız. Havada kalmamın diye biz kendisine söz vermek istedik.

Buyurun.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ UZMANI FATMA KÜÇÜKBAŞOL – Sayın Vekilim, Genel Müdürlüğümüzün çalışmaları ve bütçesiyle ilgili birkaç hususa değinmiştiniz. Ben de bununla ilgili bir bilgilendirme yapmak istedim.

Öncelikle kadın-erkek eşitliğine duyarlı planlama ve bütçeleme çalışmasını yürüttüğümüzden bahsettiniz. UN Women ve Strateji ve Bütçe Başkanlığıyla birlikte uyumlu bir şekilde projeyi yürütüyoruz, bir yılı aşkın süredir uygulamaya geçmiş bir proje. Proje kapsamında pek çok kurumun üst düzey yöneticisine bilgilendirme seminerleri verdik. Yine, pilot belediyelerimizdeki üst düzey yöneticilere ve personele bilgilendirme seminerleri, eğitimleri verdik. Bunun dışında yine bütçe birimlerinde görevli ilgili bakanlıkların bütçe personeline detaylı eğitimler ve farkındalık seminerleri yapmayı düşünüyoruz.

Dediğiniz gibi yani kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçelemenin hayata geçmesi, bir anda olabilecek bir husus değil. Ben projemizin olumlu sonuçlara ulaşacağını düşünüyorum. Önemli olan nokta burada farkındalık yaratabilmek. Yapılan eğitimlerin bunlara vesile olacağını düşünüyorum. Eğitimi alan personelin bunları kendi bütçelerinde uygulayarak kadın-erkek eşitliğine duyarlı bütçelemeyi Türkiye’de daha yaygın hâle getireceğiz. Partnerimiz olan yani eş yararlanıcımız olan Strateji ve Bütçe Başkanlığı da ilgili kurumların bütçe hazırlıklarında bu yönlendirmeleri yapıyor. Bütçe hazırlama rehberine de bütçeler hazırlanırken kadın-erkek eşitliğinin dikkate alınması hususu da dercedildi. Bununla ilgili bilgilendirme yapmak istedim.

Bir de Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün bütçesiyle ilgili bir hususa değinmiştiniz. Kadınların güçlendirilmesine ilişkin çalışmalar sadece Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün uhdesinde yürümüyor aslında. Hani Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün bütçesine bakarak Türkiye’deki kadın-erkek eşitliğine ilişkin çalışmaları değerlendirmek çok da doğru olmaz diye düşünüyorum. Çünkü biliyorsunuz, kadın-erkek eşitliğinin ana akımlaştırılması en önemli husus.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Sosyal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması aslında.

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ UZMANI FATMA KÜÇÜKBAŞOL – Yani biz bu terimi kullanıyoruz.

O yüzden tüm kurumların bu alanda çalışmalar yapması önemli. Hani sadece Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü değil, pek çok bakanlığımız, kurumumuz, kuruluşumuz bu alanda çalışmalar yürütüyor, onların da ayırdıkları bütçelere var. Bir de Genel Müdürlük olarak AB fonlarını ve özel sektörden aldığımız fonları da kullanmaktayız.

Teşekkür ederim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Ben çok teşekkür ediyorum.

Birleşmiş Milletler Kadın Biriminin Temsilcilerine biraz önceki sunumlarından dolayı tekrar teşekkür ediyoruz.

Şimdi de Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu’nun Kıymetli Temsilcisinin sunumunu dinleyeceğiz.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu Toplumsal Cinsiyet Analisti Sayın Pınar Öktem Arıkan, buyurunuz lütfen.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİSTİ PINAR ÖKTEM ARIKAN – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Tekrar hoş bulduk.

Sayın vekillerim, değerli uzmanlar; öncelikle kurumum adına, Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu adına ve ayrıca şahsım adına bizi bu önemli çalışma için bu alt Komisyona davet ettiğinizden dolayı çok çok teşekkürlerimizi ve saygılarımızı iletmek isterim; çok büyük mutluluk ve onur duyduk. En baştan söyleyeyim: Bundan sonraki çalışmalar içerisinde de ihtiyaç olduğu kadar ve davet üzerine her zaman bu konudaki iş birliğimizi devam ettirmeyi de taahhüt ederiz.

Ben de, değerli arkadaşlarım gibi, UN Women’daki değerli arkadaşlarım ve meslektaşlarım gibi sizlere kadınların iş ve aile yaşamlarının uyumlaştırılmasıyla ilgili, bizim küresel anlamda geliştirmiş olduğumuz raporlardan ve standartlardan bir derleme tebliğ etmek üzere karşınızdayım.

UNICEF olarak, elbette biz, çocukların güvenliği, sağlığı, korunması, esenliği için çalışan bir kuruluşuz; dolayısıyla, ana öznemiz çocuklar. Dolayısıyla, buraya öncelikle davet edilmiş olan ve dinlemiş olduğunuz diğer BM kurumlarını tamamlayıcı olarak konunun çocukların esenliği, çocuk bakımı ve erken çocukluk eğitimiyle ilgili kısımlarına biraz daha vurgu yaparak ilerlemek istiyorum.

Başlamadan önce kendimi de tanıtayım tabii ki; Pınar Öktem Arıkan, UNICEF’te toplumsal cinsiyet eşitliği programlarından sorumlu olarak görev yapıyorum. Özellikle, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüyle, kız çocuklarının güçlenmesi ve erken zorla evliliklerin önlenmesi programlarını yürütüyorum. Onun dışında da, Millî Eğitim Bakanlığıyla elbette, yine, kız çocuklarının eğitime devamı, eğitimden kazançlarının yükselmesi ve becerilerinin artırılmasıyla ilgili programları yürütüyoruz kısaca.

Öncelikle, sizlere UNICEF’in kadın emeği konusunda, ücretli ve ücretlendirilmeyen kadın emeği konusundaki görüşlerini -az önce söylediğim gibi- çocuk refahı ve çocuğun iyilik hâli bağlamında aktarmaya çalışacağım. Burada, küresel anlamdaki temel verileri, Türkiye’de elimizde bulunan temel verileri aktarmaya çalışacağım. Nitelikli erken çocukluk eğitimi ve bakımıyla ilgili birkaç hususun altını çizdikten sonra, temel olarak UNICEF’in ve genelde Birleşmiş Milletlerin “aile dostu politikalar” olarak ifade ettiği hem kadınların hem erkeklerin, aslında, ailedeki herkesin iş ve yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik dört değişim önerisi ve dört politika önerisini sizlere aktarmaya çalışacağım son olarak.

UNICEF’in kadın istihdamına ve toplumsal cinsiyete duyarlı bakım hizmetlerine yönelik perspektifini tabii ki, en temel iki uluslararası standart oluşturuyor. Bunlardan bir tanesi, elbette ki, Türkiye’nin de taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) 11’inci maddede altı çizilmiş olan bütün hususlar aslında bizim de genel çerçevemizi belirliyor. Bunun dışında, tabii ki, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve sözleşmeye ek olarak Komisyonun 7 numaralı genel yorumu, erken çocukluk döneminde -0-3 ve 3-6 yaş çocukluk döneminde- çocuk haklarının geliştirilmesiyle ilgili ana standartları, çerçeveyi çiziyor; bu da, bizim için en temel belirleyici uluslararası çerçeve diyebiliriz. Kadınların güçlenmesinin hem ekonomik hem de bireysel yönden güçlenmesinin tabii ki, çocuk refahına katkısı olduğu kadar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine de katkısı ve genel olarak eşitliğe katkısı bağlamında değerlendirdiğimizi de söylemeliyim. Burada, kadınların ücretlendirilmeyen ev içi emekleriyle ilgili temel verileri izniniz olursa geçeceğim çünkü değerli meslektaşlarım zaten bir önceki sunumda bunları aktardılar. Covid-19 salgınının bu konudaki eşitsizlikleri arttırdığıyla ilgili küresel veriler de elbette var, bunları da yine değerli arkadaşlarım aktardılar.

Burada, belki konunun kız çocuklarıyla ilgili bağlantısını kuracak birkaç veri iletebilirim. Ücretsiz yapılan ev işlerinde daha çok kadınların yer alması gerekliliğine ilişkin sosyal norm ve o yönde bir sosyalleşme sebebiyle kız çocuklarının maalesef ki okula gitme imkânlarının da kısıtlandığını görüyoruz. Covid-19 döneminde ev içi bakım yükünde yer almak üzere, özellikle ergen yaştaki kız çocuklarının okula devamdan ziyade evde kalarak hasta, yaşlı bakımı veya ev işlerinde yardımcı konuma gelmeleri gibi bir durumla küresel anlamda karşılaştık. Türkiye için böyle bir veri sunamıyorum elimde olmadığı için. Fakat, uluslararası yapılan bazı çalışmalarda 10-14 yaş arası kız çocuklarının erkek çocuklarına oranla ev işlerine haftada yirmi bir saat daha fazla zaman ayırdığı görülüyor. Dolayısıyla, burada kadın emeğini ve emek piyasasını konuşurken bunun kız çocuklarına erken çocukluktan ergenliğe kadar nasıl bir etki yaptığını da vurgulamak gerekir diye düşündük.

Şimdi, bu çerçeve içerisinde UNICEF’in konuya bakış açısında 2 temel öneri var: Birincisi, kadınların ücretli iş gücüne katılımının desteklenmesi; bu konuyu da kadın istihdamı başlığı altında az önceki oturumda aslında gözden geçirmiştik, o sebeple ben yansıda gördüğünüz -sağ taraftaki- ücretsiz bakım emeğinin tanınması ve yeniden dağıtımı konusuna vurgu yapmak isterim. Burada, elbette ki bakım yükünün ailede cinsiyetler arasındaki eşit dağılımı, UNICEF’in küresel anlamda ve Türkiye’de de önerdiği en temel dönüşümlerden bir tanesi. Bunun yanı sıra, bakım sorumlularının yani bakım vermekten sorumlu olan, gerek formel gerek informal olarak bakım sorumlularının kendi sağlıklarının ve refahlarının desteklenmesine yönelik hizmetlerin önerildiğini görüyoruz, ayrıntılarına gireceğim birazdan. En temel olarak da -şu sağ altta görmekte olduğunuz- aile dostu politikaların desteklenmesini öneriyoruz. Aile dostu politikaların içinde çocuk bakımı, ücretli ebeveyn izni, çocuk hibeleri -çocuk yardımları da diyebiliriz- ve emzirmeyle ilgili destekler yer alıyor. Bunların hepsinin detaylarına az sonra izniniz olursa değinmek isteriz.

Oraya geçmeden önce, dediğim gibi, biz, kadının iş ve aile yaşamının dengelenmesi ya da dengelenememesi hususu erken çocuklukta çocukları nasıl etkiliyor, onunla ilgili verilerimizi biraz paylaşmak isteriz. Çocuk refahı derken aslında biz şunu kast ediyoruz: Evde mutlu bir aile ortamı olmasını, sevgi dolu bir ortam olmasını; çocuğun da ailedeki herkesin de şiddetten ve istismardan korunuyor olmasını; fiziksel şartlarının en yüksek standartlarda ama yaşanabilir olmasını; eğitim fırsatlarına eşit erişimi ama sadece fırsatlara değil, çocukların eğitimden çıktılarının da eğitimden kazanımlarının da eşit olmasını ve çocuğun kendi öz değerlendirmesinde “Evet, kendime güvenim var, mutluym, kendimi güvende hissediyorum.” demesini. Bunların hepsini çocuk refahının önemli faktörleri olarak değerlendiriyoruz, bunun ile iş gücü arasında çok doğrudan bir ilişki olduğu yapılan araştırmalarda tespit edilmiş.

Ailede bir veya iki kişinin çalışıyor olması, kısa veya uzun süreli işsizliğe maruz kalıp kalmadıkları, tam zamanlı ya da yarı zamanlı çalışıyor olup olmadıkları, güvenceli ya da güvencesiz işte çalışıyor olup olmadıkları ile çocuk refahı arasında doğrudan ilişki saptanmış. Özellikle annenin iş gücü piyasasına aktif katıldığı ailelerde bir kere çocuğun sağlık, bakım ve eğitim hizmetlerine erişim oranlarının arttığını görüyoruz; yoksullukta, kısa vadede olmasa bile nesiller arası, nesilden nesile geçen yoksullukta bir kırılma olduğunu yani bir sonraki neslin daha az yoksulluk yaşadığını görüyoruz. Çocukların temel becerilerinde bir artış olduğunu görüyoruz çalışan annelerle büyüyen çocuklarda; temel beceri derken, işte, bir hedef çizebilme, gelecek hedefi çizebilme, şiddetsiz iletişim kurabilme, kendini tanıyabilme, kendini ifade edebilme gibi temel beceriler. Sosyalleşme anlamında daha sağlıklı sosyalleşme yaşadıklarını görüyoruz.

Ama, burada, tabii, annenin iş gücü piyasasına katılımında tam zamanlı mı, yarı zamanlı mı, güvenceli mi, güvencesiz mi işte istihdam olduğuyla ilgili de bir ayrım var. Görüyoruz ki yarı zamanlı ve güvencesiz işlerde olan ebeveynlerin çocuklarında sosyal hizmetlere ulaşamamanın ve yoksulluğun yanı sıra, sosyal ortamlarda dışlanma ve sağlıklı sosyalleşememe gibi olumsuz yan etkiler de görülüyor.

Kısaca, bütün bunlardan çıkardığımız sonuç ne? Aslında -az önceki oturumda da Sayın Vekilimiz dile getirmişti- çocuk bakımı ve çocuktan ayrılmamak için anneler çalışma yaşamlarından feragat edebiliyorlar. Hâlbuki, annenin iş gücüne katılmaması aslında çocuğun uzun vadede olumsuz etkilenmesine sebep oluyor, çocuğun gelişimi için olumsuz bir sonuç doğuruyor. Dolayısıyla, bizim, kadınları tam zamanlı, kaliteli, güvenceli işte tutma yönündeki politikalara ağırlık vermemiz lazım. Burada, tabii ki sadece istihdam politikalarını konuşmak yetmiyor, erken çocukluk ve okul öncesi eğitim hizmetlerinin ve politikalarının konuşulması çok önemli. 0-3 yaş -biliyorsunuz- erken çocukluk ve 3-6 yaş da okul öncesi eğitim 3-5’te olabiliyor tabii bazen ülkelerin uygulamalarına göre. Dünyada baktığımızda -bu interaktif bir harita aslında her ülkenin verilerini daha detaylı görmek mümkün ama- temel olarak daha gelişmiş ülkelere baktığımızda okul öncesi eğitime erişim oranının yüzde 75, yüzde 94-95 arasında olduğunu görüyoruz; Avrupa Birliği ülkelerinde yüzde 96 olarak açıklandı çok yeni zamanda; Türkiye burada yüzde 25, yüzde 50 bandında okul öncesi eğitimde okullaşma oranını gösteren ülkeler arasında. Yansıda göreceğiniz gibi, 5 yaşta aslında okul öncesi eğitim okullaşma oranı oldukça yüksek yüzde 75, ancak 4 ve 3 yaşa indikçe okullaşma oranları düşüyor. Bir de, tabii, ülkemizdeki Suriyeli mülteci sığınmacı grubuna özellikle dikkat etmemiz gerekiyor gelecek nesiller için. Burada da Suriyeli mülteci çocuklarda aynı yaş grubunda yüzde 27’lik yani çok düşük bir okul öncesi eğitimde okullaşma oranı görüyoruz.

Burada, yine, bir önceki oturumda konuşulanları tekrar etmemek adına birkaç noktaya sadece değinmek isterim. Erken çocukluk bakımına ve erken çocukluk eğitimine kurumsal olarak erişemeyen aile -hepimizin bildiği gibi çevremizde de yaşadığımız gibi- ya çalışmayı bırakmak ya da sürdürebilmek için bir aile büyüğünden özellikle anneanneden, babaanneden yardım alma yoluna gidiyor. Bu, Türkiye İstatistik Kurumu araştırmalarında da belirlenmiş bir veri. Bunun yanı sıra, bu uygulamanın aslında

çocuğun gelişimine destek olma açısından da olumsuz olduğunu görüyoruz. Özellikle, Nüfus ve Sağlık Araştırmasının verilerine baktığımızda, çocukların anneler ve babalarla öğrenmek için geçirdikleri vaktin oldukça kısıtlı olduğunu o yüzden de çocukların, özellikle erken çocuklukta gelişim indeksine katkı puanlarının çok düşük olduğunu maalesef görüyoruz. Burada, babaların konuyla ilgili katkısına az önceki oturumda da değinmiştik ama yine çok ufak bir parantez açmak isterim; 2017 yılından bir veriyle, Anne-Çocuk Eğitim Vakfının verisiyle. Elbette, bu araştırmayı yenilemek ve şimdiki duruma bakmak gerekir ama bu araştırmaya göre, Türkiye’deki babaların neredeyse yarısı çocuğunu hiç tuvalete götürmediğini, yüzde 36’sı hiç çocuğunun altını değiştirmediklerini, yüzde 35’i çocuğunun tınaklarını hiç kesmediğini söylemiş. Ancak, biz sahada şunu görüyoruz ilgili babalık konusundaki seminerlerle, eğitimlerle elbette babalar çok daha fazla dâhil oluyorlar bu tür erken çocuklukla ilgili emeklere. Burada, çok çarpıcı başka bir konu izinleri konuştuğumuz için bunun altını çizmek isteriz; maaşlı çalışan babaların yüzde 56,3’ü babalık iznini kullanmadıklarını belirtmişler ve bunun gerekçelerinden bir tanesi de, yüzde 21 oranında, -aslında oldukça yüksek- işverenlerin kendilerine babalık izni tanımadığını belirtmiş. Dolayısıyla, az sonraki yansıda vurgulamak istediğimiz bir konu. Bu aslında çok aktörlü bir sorun. Burada, toplumda bireylerin, annelerin, babaların sorumluluk alması kadar işverenin sorumluluk alması, kamunun sorumluluk alması eşit derecede görülüyor. Ebeveynlik uygulamalarıyla ilgili -yine ufak yani çok büyük bir yaraya temas eden ama küçük bir parantez olacak- aile içindeki bakım hizmetlerinin kadının görevi olarak görülmesi maalesef ki aile içi şiddette de yer alan bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Yine, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’nın verilerine göre, Türkiye’de -kadınların yüzde 6’sı yani çok büyük bir rakam gibi görünmeyebilir ama kişi sayısına vurduğunuzda büyük- bir kadın eğer çocuk bakımını ihmal ederse eşi tarafından fiziksel şiddete uğramasının haklı olduğunu düşünüyor. Dolayısıyla bu konudaki normların aslında ne kadar kemikleşmiş olduğunu ve ileriye giderse zararlı da olabileceğini gösteren bir veriden bahsediyoruz.

Tüm bunlar ışığında bizim UNICEF olarak önerdiğimiz -az önce de söylediğim gibi- erişilebilir çocuk bakımı ve eğitimi sistemlerinin güçlendirildiği ve hem kamunun hem de özel sektörün aile dostu politikaları teşvik ettiği bir yapı. Burada “aile dostu politikalar” derken neden bahsediyoruz? Genellikle küçük çocuğu olan ailelerde hem ebeveynlerin hem de ebeveyn dışı, başka bakım verenler de olabilir, olanların temel kaynaklara sahip olması yani zamana, fiziki kaynaklara ve ihtiyaç duydukları hizmetlere sahip olması için aile ve iş yaşamlarını destekleyici birtakım uygulamalardan bahsediyoruz. Bugün, tabii, kısa bir zaman dilimi içerisinde belli başlı olanlarına değineceğiz.

Yansıda gördüğünüz ve yanımda birer kopya getirmiş olduğum detaylı kaynaklar var konuyla ilgili, UNICEF’in kaynakları. Bunlardan özellikle ikisinde farklı ülkelerdeki uygulamaların neler olduğunu görebileceksiniz; süt izni uygulaması olsun, doğum izni uygulaması olsun, çocuklara yönelik bakım verenlere maddi yardımlar olsun hangi ülkelerde ne durumda olduğunun ve ne gibi sonuçları olduğunun detaylı analizlerini bunlarda bulabilirsiniz. Bunları bilahare paylaşıyor olacağız.

Şimdi, temel olarak küresel çapta önerdiğimiz dört değişim ve dört politika nedir? Değişim alanlarından bir tanesi annelik izninden değil, ebeveyn izninden söz etmemiz ki, artık, büyük çapta bu değişim gerçekleşmiş durumda. Sadece altyapı hizmetlerine değil, o hizmetlerde çalışan insanların yaklaşımlarının ve kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik bir yaklaşım izlemeliyiz. Az önce söylediğim gibi, burada, anneye ya da babaya ya da sadece devlete sorumluluk yükleyen değil; iş dünyasının, sivil toplumun, hükümetin ve ailenin eşit sorumluluğu olan dörtlü bir yapıyı gözetmeliyiz diye düşünüyoruz ve iş ve aile yaşamının desteklenmesinin sadece stres azaltıcı bir şey olarak değil ama ailenin, geniş ailenin, bireyin, çocuğun uzun dönemli olarak güçlenmesine fayda sağlayacak bir öncelik olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu çerçeve içerisinde de dört politika önerisi var, bunlardan ilki ve -önceki oturumda da konuştuğumuz- en önemli olanlarından bir tanesi izin konusu. Erken çocukluk döneminde özellikle, ücretli ebeveyn izninin doğumdan hemen sonra veya -birçok ülkede şu

anda öyle- evlat edinmeyle birlikte, evlat edinmenin hemen akabinde başlayan, iş korumalı olan yani izinden sonra iş kaybetme tehlikesinin kesinlikle olmadığı, tamamı ücretlendirilmiş ve en az on sekiz hafta olarak düzenlenmesi küresel olarak öneriliyor. Bu on sekiz hafta aslında kadın için; ebeveynlik izninden yani babalık iznini de kattığımızda en az altı ay, çocuğun doğumundan sonra ebeveynlerin topluca bu izni kullanabilmesinin -tekrar vurgulamak isterim- iş kaybı riski olmayan, ücretlendirilmiş bir şekilde kullanılması öneriliyor. Bunun uygulandığı yerlerde hem çocuğun sağlığıyla ilgili çıktıları tespit edilmiş hem de ekonomi için çıktıları tespit edilmiş. Çocuğun sağlığına baktığımızda, izin kullanıldığında anne emzirmeye de daha erken başladığı için ve daha uzun devam ettiği için çocukların kronik rahatsızlıklardan, gelişim bozukluklarından korunduğu bir kere görülüyor. Düşük ve orta gelirli ülkelerde bu izinler ne kadar artarsa o kadar bebek ölüm oranlarının düştüğü görülüyor hatta yüzde 13 oranında azaldığı görülüyor. Ekonomik faydalara baktığımızdaysa yüksek gelirli ülkelerde ücretli ebeveyn izninin her bir ek haftası yüzde 4 daha düşük yoksulluk içinde yaşayan anne oranına tekabül ediyor. Dolayısıyla bu izinler doğum yapmış olan kadının, ebeveynin yerine yeni birisinin alınması vesaire gibi özel sektöre yük getiren ekonomik sorunları da azalttığından sonuç itibarıyla kişi başı gayrisafi yurtiçi hasılanın büyümesine yüzde 10 ila yüzde 20 oranında katkı yaptığı tespit edilmiş. Bu temel verilerin detaylarını az önce bahsettiğim belgelerde bulmak mümkün.

Emzirme konusuna geldiğimizdeyse burada kamunun, özellikle özel sektöre emzirmeyle ilgili bazı düzenlemeleri sağlaması gerektiğini düşünüyoruz. Bunlardan bir tanesi, çalışma saatlerinde emzirme molaları. Sadece mola değil, emzirmenin yapılacağı yerlerin hem hijyen koşulları hem kültüre uygun oluşu örneğin, camlı bir yer olmayışı, emzirilmiş, sağılmış olan sütün muhafaza edilebileceği dolapların bulunması gibi yine detayları, standartları belgelerde bulunabilecek düzenlemelerin yapılması gerektiği önerisini dile getiriyoruz. Bunun tabii ki sağlıkla ilgili çıktıları hepimizin malumu. Hem çocuğun beslenmesi açısından hem de anne için meme kanserinin önleyiciliği gibi sebeplerle zaten biliyorsunuz Dünya Sağlık Örgütü emzirmeyi öneriyor.

Üçüncü nokta, erişilebilir ve nitelikli çocuk bakımı ve eğitimi noktası. Burada ideal olan ebeveynlik izninin bitiminden başlayarak çocuğun 1'inci sınıfa başladığı -5 yaş olabilir, 6 yaş olabilir- dönem boyunca kaliteli, uygun fiyatlı, belki ücretsiz ve esnek, kapsayıcı bir bakım ve eğitime ulaştırılabilmesi. Burada bakım ve eğitimi özellikle bir arada zikrediyoruz çünkü sadece bakım, bazen çocuğun bilişsel gelişimi için, fiziksel gelişimi için yeterli bir ifade olmayabiliyor. Kaliteli çocuk bakım ve eğitim hizmetlerine yapılan yatırımın da uzun vadede, OECD ülkelerindeki tahmine göre gayrisafi yurtiçi hasılayı 2030 yılına kadar yüzde 12 artıracığı tahmin ediliyor. Yani yapılan yatırımın ekonomik anlamda getirisinin yüksek olduğu tespit edilmiş.

Son başlığımız ise, çocuk yardımlarıyla ilgili. Aslında burada kastedilen bakımı üstlenen kişiye sağlanan düzenli nakit transferleri -bir önceki oturumda bahsedilmişti; anneannelere, babaannelere yönelik olan modelde olduğu gibi- ancak burada küresel olarak UNICEF'in önerdiği "nakit artı" dediğimiz nakit desteğinin yanında o nakit desteğinin faydasının değerlendirildiği, nakit desteğini alan ailelerdeki değişimin uzun vadede tespit edildiği, koruma ihtiyaçları varsa onun tespit edildiği ve buna müdahale edilen yöntemlerden bahsediyoruz. Bu nakit artı modellerini var olan ekonomik yardımları tamamlayıcı bir politika olarak ve daha geniş bir sosyal koruma sisteminin bir parçası olarak öneriyoruz yani tabii ki, tek başına kurtarıcı bir model olarak önermiyoruz. Bizim küresel anlamda söz etmek istediğimiz, tüm kamu kurumlarını ve özel sektörü teşvik etmek istediğimiz temel politika önerileri bunlar.

Son olarak, Türkiye’yle ilgili birkaç öneriye değinmek isterim hem Türkiye’yi hem de birçok hükümeti ilgilendiren öneriler bunlar. Öncelikle, hem ülkemizde hem de dünyanın birçok ülkesinde bahsedilen bu aile dostu politikaların birçok öğeleri mevcut. Bu mevcut olan öğelerin tespit edilmesi, iyi uygulama örneklerinin tespit edilmesi ve bunların iyileştirilmesi en temel önerilerimizden bir tanesi, tabii ki burada izleme değerlendirme önemli rol oynuyor.

Sözü edilen hizmetlerin kapsayıcılığının geliştirilmesi yine en temel önerilerimizden bir tanesi. “Kapsayıcılık” derken, çalıştığı iş kolunu ne olursa olsun, vatandaşlık statüsü ne olursa olsun, esnek, tam zamanlı iş kolları ne olursa olsun herkes için, tüm ebeveynler için kapsayıcı modellere elbette ki teşvik ediyoruz.

Az önce söylediğim ebeveyn izni politikalarını öneriyoruz, bunların detayına tekrar girmeyeceğim.

Kamunun iş yerlerinde özellikle kadınlara yönelik olarak hamilelik, medeni durum, aile durumu gibi konularla ilgili ayrımcılık yapmasının daha net bir şekilde yasaklanmasını öneriyoruz elbette. Bu konuda sizlerin de şu an yapmakta olduğunuz gibi, hem sivil toplumla hem sendikalarla hem konuyla ilgili özel sektörle bir sosyal diyalog yürütülmesinin, bunlardan görüş alışverişinin çok önemli olduğunu değerlendiriyoruz.

Çocuk bakımı ve eğitimiyle ilgili en temel önerilerimizden bir tanesi bunların çoklu opsiyonlarda olması, esnek olması yani çalışma saatleri farklı olan, gece çalışan anneler, babalar için farklı olması, bazı durumlarda yerinde bu hizmetlerin verilebilmesi, Covid döneminde çok yaşadık, özellikle sağlık çalışanlarının çocuklarının erken çocuklukta bakımıyla ilgili problemler, böyle acil durum yardımlarının düzenlenmesi, mobil çocuk bakımı hizmetlerinin verilmesi gibi... Mülteci, sığınmacı, göçmen, kayıt dışı çalışan aileler için bu hizmetlerin özellikle ele alınması gerektiğini düşünüyoruz.

Okul öncesi sistemin yaygınlaştırılmasını ama yaygınlaştırılmanın adım adım ve kalite şartları değerlendirilerek yapılmasını teşvik ediyoruz.

Elbette ki en savunmasız durumda olan engelli, engeli olan kadınlar gibi ya da engeli olan çocuğu olan kadınlar gibi grupların birincil önceliğe alınması da vurgulamak istediğimiz konular arasında.

Son olarak, Türkiye’de UNICEF olarak biz bu konuda neler yapabiliriz ve nerede duruyoruz diye toparlayacak olursam öncelikle tabii ki CEDAW Komitesinin Türkiye sonuç gözlemlerinde kadın istihdamına dair belli başlı noktalar var, hepimizin bildiği gibi On Birinci Kalkınma Planı’nda konuyla ilgili belli başlı noktalar var, 4’üncü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planı’nda ve kadın istihdamı eylem planlarında zaten çizilmiş bir çerçeve var. Biz de UNICEF olarak, Hükümetin çizmiş olduğu bu çerçeve içerisinde çocukla ilgili alanlarda yapabileceklerimiz konusunda destek olmak için taahhüdümüzü tekrar yinelemek isteriz. Mevcut dönemde, erken çocukluk eğitimi ve bakımı konusunda kurumsal iş birliğinin geliştirilmesi için hem ilgili bakanlıklarla hem ilgili Birleşmiş Milletler kuruluşlarıyla ortaklıklar içerisindeyiz. Kadınların ve kız çocuklarının mesleki anlamda güçlendirilmesi yönündeki çalışmalarımız devam ediyor ve babalıkla ilgili çalışmalarımız da devam ediyor. Bunlar özellikle destek verebileceğimiz politika önerilerinden bazıları.

Vaktimi çok aşmadığımı umut ediyorum ama eğer aştıysam da hepinizden özür dilerim.

Tekrar çok çok teşekkür ediyorum kurumum adına.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Çok teşekkür ederiz Pınar Hanım sunumunuz için.

Şimdi sunumla ilgili söz almak isteyen kıymetli vekilim varsa söz verelim.

Buyurun.

NESLİHAN HANCIOĞLU (Samsun) – Pınar Hanım, ben UN Women sunum yaptıktan sonra toplu hâlde sormuştum sorularımı, dinlediniz mi bilmiyorum, cevaplandırırsanız mutlu olurum.

Teşekkürler.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİSTİ PINAR ÖKTEM ARIKAN – Çok teşekkürler.

Özellikle nafakayla ilgili konunun çocukları nasıl etkilediği konusundaki sorunuza yanıtlamak isterim. Bizim nafaka konusunda doğrudan bir çalışmamız bulunmuyor sorumluluk alanımızla ilgili daha çok çocuk odaklı olduğumuzdan ancak çocuk teslimi tabii konuyla ilgili, boşanma sonrası çocuk velayeti ve çocuk teslimi konusundaki yeni düzenlemeler doğrultusunda Adalet Bakanlığıyla çalışıyoruz. Adalet Bakanlığının adli destek ve mağdur hakları birimleriyle bu çocuk teslimi sırasındaki uygulamaların nasıl daha çocuk dostu hâle getirilebileceği, çocukların bundan en az zararla çıkacağı uygulamalar konusunda Adalet Bakanlığıyla birlikte çalışıyoruz; bunu iletebilirim.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – En son yargı paketimizde çocuk teslimiyle ilgili bir değişiklik olmuştu, vekillerim zaten onu da takip ettiler.

Evet, Sayın Bankoğlu vekilim, buyurun.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Teşekkürler sunumunuz için.

Bir sorum, bir iki de yorumum olacak.

Tabii, toplumumuzun kanayan yarası göçmen kadın ve çocukları meselesi. 3,5 milyondan fazla Suriyeli göçmen var ve bunların yaklaşık yüzde 46’sı kadın. Savaş travmasından kaçan bu kadın ve çocukların birçoğunun sosyoekonomik hayata olumlu bir şekilde katılması gerekiyor. Tabii, bu, tek başına Türkiye’nin yüklenmesi açısından çok ağır bir sorun. Bu konuda UNICEF’in aldığı sorumluluklar ve projeleriniz nelerdir? Bunu somut anlamda biraz açarsanız sevinirim.

Bir de az önce... Kız çocuklarının okullaşma oranıyla ilgili sanırım UNICEF’in bir araştırması ve elinde verisi yok. Doğru anladım değil mi? Varsa onu paylaşırsanız sevinirim. Sanırım “Yok.” dediniz.

Eğitim Reformu Girişiminin bir araştırması var, yaşa göre okullaşma oranı araştırmasına göre –2021 yılında yapılmış- kız çocuklarının 2012’de ilkokulda okullaşma oranı yüzde 98,9’ken 2020-2021 döneminde 5,8 puanlık bir kayıpla yüzde 93,1’e indi. Tabii, bunda pandeminin etkisini yadsıyamayız ama yine de cinsiyetler arası eşitsizliğe bakılınca, kız çocukları açısından böyle bir düşüş gözlemlenmiş bu araştırma raporunda. Yani “Okullaşma oranı kız çocukları açısından örgün eğitimdeki tüm kademelerde erkek çocukların gerisine düşmüş.” deniliyor raporda. Birkaç veri daha var raporda, 2020-2021 eğitim öğretim yılında kız çocuklarının okullaşma oranı okul öncesi çocuklar açısından yüzde 56,3’ken ilkokulda yüzde 93,1’miş, ortaokulda bu oran yüzde 87,7’ye kadar gerilemiş. 2019-2020 eğitim öğretim yılında ilkokul kademesinde yüzde 93,5 olan kız çocuklarının okullaşma oranı, 2020-2021 eğitim öğretim yılında yüzde 93,1’e gerilemiş. 5 yaşta kız çocuklarının net okullaşma oranı yüzde 56,3’ken, erkek çocuklarında bu oran 57,4’müş. Verilere göre ilkokulda erkek çocukları, kız çocuklarına göre daha fazla okullaşmış. İlkokul çağındaki kız çocuklarının net okullaşma oranı -az önce de söyledim- 93,1; erkeklerin net okullaşma oranı doksan 93,3 olmuş. Ortaokul, lise diye devam ediyor ve rapora göre 14 yaşındaki çocukların yüzde 3,6’sı okulda değilken, bu oran 17 yaşındaki çocuklarda yüzde 15,5 olarak ifade edilmiş.

Okullaşmanın yanında, tabii, bu kız çocuklarının hangi bölgelerde ve ne sebeple okula gidemediğinin de üzerinde durulması gerekiyor. Özellikle, ortaöğretim kısmına bakıldığında Güneydoğu Anadolu ve Orta Anadolu Bölgesi’nde net okullaşma oranlarının oldukça düşük olduğu araştırmalar tarafından söylenmiş. Bölgesel, kültürel ve aileden kaynaklı meseleler de okullaşmanın önünde engel olarak gözükebiliyor. O yüzden de bu bölgelerde okullaşmanın önündeki engellerin kaldırılması için gerekli önlemlerin alınması, aksiyona geçilmesi gerekiyor. Bu önemli çünkü bizim Komisyonumuzda kadınların iş ve aile yaşamına uyumlaştırılmasında evdeki çocukların ne kadar okullaşabildiği, kadının üzerindeki sorunların ve sorumlulukların paylaşıldığı ve giderildiğiyle de bağlantılı.

Kasım 2021’de Sayın Bakan Özer “Kız çocuklarının okullaşma oranı özellikle 2014’ten sonra hem ortaöğretimde hem yükseköğretimde erkek çocukların okullaşma oranını geçti.” demiş. Burada da tek elden, güvenilir bir veri ihtiyacı olduğunu Komisyonumuz kapsamında tekrar vurgulamak istiyorum.

Teşekkürler.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİSTİ PINAR ÖKTEM ARIKAN – Çok teşekkür ederim soru ve görüşleriniz için.

Öncelikle ilkinden başlayayım müsaade ederseniz, Mülteci, göçmen, sığınmacı kadın ve çocuklarla ilgili durum tespitiniz konusunda elbette çok haklısınız ancak bugün, biliyoruz ki özellikle Suriyeli ve onun dışındaki diğer sığınmacı gruplar içerisinde okul dışı kalmış olan çocukların sayısı okula devam eden çocukların sayısından daha aşağıda yani daha fazla çocuk artık okullaşma süreçlerini tamamladılar. Tabii ki sadece okullaşma değil, okula devanın sağlanması gerekiyor. Dolayısıyla burada, sürdürülmekte olan şartlı eğitim nakit yardımı programlarının etkisi var. Biz UNICEF olarak bunlara destek sağlamaya çalışıyoruz okula devanın sağlanması açısından. Okuldan bir süre uzak kalmış olan çocukların yeniden okullaştırılmasına yönelik çalışmalar var, etüt çalışmaları var, uzaktan eğitime erişemeyen çocuklar için EBA çalışmaları konusunda Millî Eğitim Bakanlığına vermekte olduğumuz destekler var. Eğitim programlarıyla ilgili dilerseiz daha detaylı bilgiyi yazılı olarak da Komisyona bilahare aktarabiliriz.

Burada çok önemli bir husus da her ne kadar erken çocuklukla ve bakımla doğrudan ilgili olmasa da önemsedığımız, erken yaşta ve zorla evlilikler... En son, 2018’de yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerine göre ülkemizde yaşayan Suriyeli kadınların 20-24 yaş grubunun neredeyse yüzde 50’si 18 yaşından önce evlendirildiğini, yüzde 9’u da 15 yaşından daha önce evlendirildiğini söylüyor. Dolayısıyla burada, çok ciddi, istihdamdan da kaybedilmiş olan, bireysel güçlenmeleri de sekteye uğramış olan çok büyük bir kadın nüfusundan söz ediyoruz. Bu konuda da çalışmalarımız diğer BM ajanslarıyla beraber devam ediyor.

“Elimizde maalesef veri yok.” demiş olduğum nokta şuydu: Covid-19 dolayısıyla kadınların ve kız çocuklarının bakım yükünün artmasının, onların genel olarak refah ve gelişim düzeyine olan etkisiyle ilgili detaylı bir analizin aslında bulunamadığını ifade etmek istemiştım.

Okullaşma oranlarıyla ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığının okullaşma oranlarındaki net okullaşma oranlarını dikkate alıyoruz ve burada görüyoruz ki 2 grupta kız çocukları oğlan çocuklarının arkasında kalıyor; bir tanesi okul öncesi dönem -az önce söz ettiğimiz- bir tanesi de ortaöğretimin son dört yılı olan dönem. Onun dışında, ilk ve ortaöğretimde kız çocuklarının okullaşma oranlarının oğlan çocuklarından daha yüksek olduğunu görüyoruz fakat bölgesel farklılıklar olabiliyor. Kuzeydoğu Anadolu gibi, Güneydoğu Anadolu gibi, İç Anadolu gibi bazı bölgelerde, bazı illerde, özellikle de erken yaşta evliliklerin çok olduğu ve yoksulluktan dolayı çocukların çalışmak durumunda kaldığı, çocuk işçiliğinin olduğu yerlerde okullaşma oranlarında hem kız hem oğlan çocukları için düşüş gözleniyoruz.

PISA sonuçlarına, kız çocuklarının eğitimden kazanımlarına baktığımızda, çarpıcı bir şekilde birçok alanda kız çocuklarının daha yüksek skorlar elde ettiğini görüyoruz. Ancak, yüksek puanlar elde etseler bile örneğin mühendis olmayı amaçlamadıklarını ya da başarısızlıktan daha çok korktuklarını ya da okula devamlı ilgili daha az istekli olduklarını görüyoruz. Dolayısıyla okullaşma kadar kız çocukları için öz güven ve beceri geliştirme programlarının da önemli olduğunu değerlendiriyoruz diyerek toparlayabilirim.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – “Pandemide MEB’e destek veriyoruz EBA’nın gelişimiyle ilgili.” dediler ya, belki onun detaylarıyla ilgili -dilerseiz yazılı- biraz bilgilendirebilirsiniz.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİSTİ PINAR ÖKTEM ARIKAN – Tabii.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Bir de “Erken yaşta evliliklerle ilgili AB paydaşlarıyla proje yürütüyoruz.” mu dediniz?

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİSTİ PINAR ÖKTEM ARIKAN – Birleşmiş Milletler kurumlarıyla, UN Women ve UNFPA’yle, Nüfus Fonu ve Kadın Birimiyle birlikte 2018 yılından beri Birleşmiş Milletler Ortak Programı’nı yürütüyoruz.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Onunla ilgili çalışmalarınız varsa onları da paylaşır mısınız lütfen?

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUKLARA YARDIM FONU TOPLUMSAL CİNSİYET ANALİSTİ PINAR ÖKTEM ARIKAN – Onları da paylaşırsınız, tamam.

ALT KOMİSYON BAŞKANI BELGİN UYGUR – Çok teşekkür ediyoruz.

Başka söz talebi yoksa ben bütün kıymetli Komisyon üyesi milletvekillerime, çok kıymetli konuklarıma katılımlarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Bir sonraki toplantımızı yine planladıktan sonra sizlere bildireceğiz.

Şu an için gündemimizde görüşülecek başka bir konu olmadığı için toplantımızı kapatıyoruz.

Bir sonraki toplantıda inşallah görüşmek üzere diyorum, hepinize tekrar çok teşekkür ediyorum.

Hayırlı günler.

Kapanma Saati: 17.00

